

บทที่ 5

กระบวนการวินิจฉัย และผลของการคัดค้านการเลือกตั้ง

ในการร้องคัดค้านการเลือกตั้งจำเป็นต้องศึกษาถึงกระบวนการวินิจฉัยที่เกี่ยวข้อง เพราะถ้าทราบเพียงว่ามีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง แต่ไม่ทราบถึงวิธีปฏิบัติและระเบียบวินิจฉัยความเป็นต้นว่า คำร้องควรจัดทำในรูปลักษณะใด ยื่นต่อองค์กรไหน เมื่อใด และอย่างไร ก็จะเป็นทางให้สิทธิไม่ถูกต้อง ผลเสียย่อมเกิดขึ้นและจะเป็นการสิ้นเปลืองทรัพย์สินและเวลาโดยไม่จำเป็น และถ้าหากวิธีปฏิบัติและระเบียบวินิจฉัยที่มีอยู่ ไม่สามารถที่จะอำนวยความสะดวกให้มีการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งที่มีการทุจริตคดโกง รวมทั้งการวินิจฉัยชี้ขาดที่มีประสิทธิภาพแล้ว ก็แทบจะไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย

สำหรับประเทศไทยแต่เดิมตามกฎหมายเลือกตั้งฉบับแรก ๆ ได้แก่ พระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในระหว่างเวลาที่ใช้บทบัญญัติเฉพาะกาลในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 พระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2476 และพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2476 (ฉบับที่ 2) บัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้สอบสวนและพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดการคัดค้านการเลือกตั้ง โดยกำหนดให้ร้องคัดค้านต่อผู้ว่าราชการจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัดจะส่งคำร้องนั้นไปยังกระทรวงมหาดไทย ซึ่งจะส่งต่อไปยังสภาผู้แทนราษฎร สภาผู้แทนราษฎรจะเป็นผู้สอบสวนแล้วพิจารณาวินิจฉัย ทั้งนี้สุดแท้แต่มติของที่ประชุม

ต่อมาตั้งแต่มีพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2479 ได้บัญญัติเปลี่ยนองค์กรผู้วินิจฉัยชี้ขาดการคัดค้านการเลือกตั้งจากสภาผู้แทนราษฎรมาเป็นศาลยุติธรรม กล่าวคือผู้ร้องต้องยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดซึ่งเขตเลือกตั้งนั้นตั้งอยู่ หรือต่อศาลแพ่งสำหรับกรุงเทพมหานคร (จังหวัดพระนครและธนบุรีเดิม) เมื่อศาลได้รับคำร้องแล้วให้ดำเนินการพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แล้วให้ทำความเห็นและส่ง

จำนวนไปยังศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัย เมื่อศาลฎีกาเห็นสมควรก็ให้มีอำนาจสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ได้

การที่พระราชบัญญัติการเลือกตั้งได้บัญญัติไว้เช่นนี้มีความมุ่งหมาย 2 ประการคือ (1) เพื่อให้ประชาชนได้ทราบว่า การเลือกตั้งเป็นไปโดยมิชอบอันสมควรให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือไม่ (2) ผู้ได้รับเลือกตั้งย่อมไปปฏิบัติหน้าที่ในสภาผู้แทนราษฎรแล้ว เมื่อศาลมีคำสั่งโดยเร็วและสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ผู้นั้นจะได้พ้นจากสภาผู้แทนไป เพราะในกรณีเช่นนั้นสภาผู้แทนไม่ควรประกอบด้วยสมาชิกผู้หนึ่ง ส่วนในกรณีที่ศาลเห็นว่าไม่สมควรมีการเลือกตั้งใหม่ สมาชิกสภาผู้แทนที่ถูกกล่าวหาว่าการเลือกตั้งสมาชิกนั้นมิได้เป็นไปโดยชอบจะได้หมดความหวังไข และปฏิบัติหน้าที่ในสภาต่อไปด้วยความสงบ

การกำหนดให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้หมายความว่า คดีคัดค้านการเลือกตั้งนี้มีลักษณะเป็นคดีแพ่ง ซึ่งมีหลักใหญ่อยู่ที่ว่าปล่อยให้การริเริ่มอยู่ที่คู่ความคือ ให้คู่ความระมัดระวังรักษาสภาพประโยชน์ของตนเอง และนอกจากนั้นวิธีพิจารณาต่าง ๆ เช่น ระบุพยาน ซ้ำสองสถาน ฯลฯ ย่อมดำเนินการไปเหมือนคดีแพ่งธรรมดา เป็นแต่ศาลต้องระวังว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน และจะต้องพิจารณาให้ได้ความลัดยัดความจริงเท่านั้น

ส่วนพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 ได้บัญญัติถึงวิธีการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งและกระบวนการวิธีพิจารณาตลอดจนผลของการคัดค้านไว้เช่นเดียวกัน ดังต่อไปนี้

หยุด แสงอุทัย, ชุมนุมกฎหมายเลือกตั้ง (พระนคร : โรงพิมพ์วิบูลย์กิจ, 2495),
หน้า 375 - 376.

กระบวนการวินิจฉัยภาคตัดค้านการเลือกตั้งพิจารณาตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522

1. วิธียื่นคำคัดค้าน

ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2522 มาตรา 78 บัญญัติให้ทำเป็น "คำร้อง" โดยใช้แบบคำร้องของศาล ไม่ใช่ทำเป็นคำฟ้องเรียกบุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้ามาเป็นจำเลย แม้จะปรากฏตัวผู้กระทำความผิด แต่อย่างไรก็ตามโดยเหตุที่ มาตรา 79 บัญญัติให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม "คำร้อง" ในกรณีเช่นนี้จึงถือเป็น "คำฟ้อง" ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 1(3) และตามนัยแห่งฎีกาที่ 1332/2480 โดยเริ่มคดีเป็นคดีที่ไม่มีข้อพิพาทตามมาตรา 188 ทำนองเดียวกับคำร้องขอตั้งผู้จัดการมรดก และผู้ร้องจะต้องเสียค่าธรรมเนียมให้ครบถ้วน เพราะจะต้องยื่นต่อศาลจังหวัดที่เขตเลือกตั้งนั้นตั้งอยู่ หรือต่อศาลแพ่งสำหรับกรุงเทพมหานคร ค่าธรรมเนียมจึงต้องเสียอย่างคดีที่ต้องมีองค์คณะผู้พิพากษา 2 นาย²

เมื่อกฎหมายบัญญัติให้ทำเป็น "คำร้อง" ผู้ร้องคัดค้านจะทำเป็นคำฟ้องอย่างคดีแพ่งธรรมดาไม่ได้ เคยมีตัวอย่างคดีเกี่ยวกับปัญหาข้อนี้ผ่านทางศาลคือ ผู้คัดค้านการเลือกตั้งแทนที่จะยื่นคำร้องคัดค้านกลับฟ้องเป็นคดีตั้งข้อกล่าวหาอย่างคดีมีข้อพิพาท ซึ่งศาลได้มีคำสั่งยกฟ้องโดยมีต้องสืบพยาน โดยให้เหตุผลว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้สมัครเข้ารับเลือกตั้งคนใดจะใช้สิทธิคัดค้านเกี่ยวกับการเลือกตั้งโดยทางศาลแล้ว ต้องยื่นคำร้องคัดค้านต่อศาล ไม่ใช่จะทำเป็นฟ้องเรียกบุคคลหนึ่งบุคคลใดมาเป็นจำเลย (คดีดำที่ 504/2489 คดีแดงที่ 409/2489)³

² เสถียร ลิมปิษเฐียร, "ปัญหาเกี่ยวกับคดีคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร," อุลพาห 21 (กรกฎาคม - สิงหาคม 2517) : 32

³ เชื้อ คงคากุล, กฎหมายเลือกตั้ง คำสอนชั้นปริญญาตรีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2495, หน้า 93.

คำร้องคัดค้านการเลือกตั้งว่าการเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยชอบนี้ ก็เหมือนกับ คำร้องในคดีแห่งอื่น ๆ คือ ต้องมีชื่อศาล มีวันเดือนปีที่ยื่นคำร้อง ข้อความที่ต้องการร้อง โดย มีรายละเอียดสมควรที่จะแสดงว่าการเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยชอบอันสมควรที่จะให้มีการ เลือกตั้งใหม่ คำขอท้ายคำร้องคือขอให้ผู้มีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่และลงลายมือชื่อผู้ร้อง⁴ และผู้ร้องต้องยื่นสำเนาคำร้องไม่น้อยกว่า 4 ฉบับ เมื่อว่าผู้แทนราษฎรซึ่งได้รับการเลือกตั้ง ในเขตนั้น ๆ รวมทั้งผู้ว่าราชการจังหวัดแห่งท้องที่ที่เลือกตั้งจะเข้ามาเกี่ยวข้องโดยตรงในคดี แล้วมาขอรับสำเนาคำร้องจากศาลชั้นต้นในภายหลัง⁵

เมื่อผู้มีส่วนได้เสียขอเข้ามาเป็นคู่ความ ก็ต้องยื่นคำร้องคัดค้านคำร้องคัดค้าน การเลือกตั้งนั้น ซึ่งจะทำเป็นรูปคำร้องหรือคำแถลงคัดค้านคำร้องนั้นก็ได้ ทั้งนี้เพราะแม้ คำร้องคัดค้านการเลือกตั้งจะระบุตัวบุคคลว่าการกระทำอันทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดย ชอบ แต่ก็เป็นการกล่าวเพื่อให้ศาลมีคำสั่งว่าการเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยชอบเท่านั้น ฉะนั้น ถ้าผู้ได้รับการเลือกตั้งหรือข้าหลวงประจำจังหวัด(ผู้ว่าราชการจังหวัด) ฯลฯ จะขอเข้ามาเป็น คู่ความ ก็ไม่ใช่ทำคำให้การเหมือนอย่างจำเลยในคดีแพ่ง แต่ข้อแตกต่างนี้ก็เพียงแค่เพียงระบบ พิธีเท่านั้น เพราะในการที่ศาลจะชี้สองสถานก็ต้องเป็นเสมือนผู้ร้องคัดค้านการเลือกตั้งเป็น โจทก์ ผู้ยื่นคำร้องหรือคำแถลงคัดค้านเป็นจำเลย เป็นแต่ศาลจะใช้คำร้องของผู้ที่เข้ามา เป็นคู่ความเป็นข้อที่ถือว่าข้อเท็จจริงเป็นดังที่มีการคัดค้านการเลือกตั้งมิได้ เพราะเป็นเรื่อง ที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน และผู้ที่เข้ามาเป็นคู่ความอาจมีเหตุผลในทาง การเมืองที่จะให้ทำลายการเลือกตั้งเสียก็ได้ เช่น ข้าหลวงประจำจังหวัดที่ประสงค์จะให้มีการ เลือกตั้งใหม่ เพื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ข้าหลวงประจำจังหวัดสนับสนุนจะได้มีโอกาสเข้า แข่งขันการเลือกตั้งอีกครั้งหนึ่ง อาจยอมรับข้อเท็จจริง อนึ่งความประสงค์ที่จะทำลายการ

⁴ หยุด แสงอุทัย, ชุมนุมกฎหมายเลือกตั้ง, หน้า 356 - 357.

⁵ เสถียร ลิมปิษเฐียร, "ปัญหาเกี่ยวกับคดีคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร," หน้า 33.

เลือกตั้งนี้แม้ผู้ได้รับการเลือกตั้งไปแล้ว ก็อาจจะประสงค์ให้ทำลายก็ได้ ทั้งนี้เพราะในการเลือกตั้งรวมเขตจังหวัดราษฎรอาจสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นพรรคการเมือง แล้วผู้สมัครรับเลือกตั้งนี้ภายหลังเกิดผิดใจกันและออกจากพรรคการเมืองไป พรรคการเมืองอาจประสงค์ให้มีการเลือกตั้งใหม่เพื่อแนะนำให้ราษฎรคัดผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ออกจากพรรคการเมืองไปก็ได้ ศาลฎีกาได้เคยแสดงให้เห็นความสำคัญของคดีคัดค้านการเลือกตั้งในคำสั่งศาลฎีกาที่ 1164/2481 ในคดีนี้มีผู้ยื่นคำร้องว่าผู้ได้รับเลือกตั้งทำผิด พระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ หลายประการ ในวันสืบพยานผู้ร้องครั้งสุดท้ายผู้ได้รับเลือกตั้งได้ยื่นคำระบุนพยาน ศาลชั้นต้นมีคำสั่งไม่อนุญาต แต่ศาลฎีกาได้ตัดสินว่า พระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ มาตรา 52 บัญญัติให้ศาลดำเนินการพิจารณาคำร้องคัดค้านตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ตามมาตรา 58 บัญญัติให้คู่ความยื่นบัญชีระบุนพยานไม่น้อยกว่า 3 เดือนก่อนวันสืบพยาน และบัญญัติยกเว้นความไว้นอวรรค 3 แห่งมาตรานั้น เห็นว่าเมื่อคำร้องถึงเหตุที่คำร้องกล่าวหาหลายข้อหลายประการ ต่างท้องที่ต่างเวลากัน ทั้งผู้ได้รับการเลือกตั้งก็มาอยู่กรุงเทพฯ เพื่อประชุมสภาผู้แทน เช่นนี้กรณีเข้าอยู่ในวรรค 3 แห่งมาตรา 58 แล้ว เมื่อคดีนี้เป็นคดีสำคัญที่อาจทำลายฐานะของผู้แทนราษฎร การฟังพยานข้างเดียวย่อมเป็นการหมิ่นเหม่ ไม่ทำให้การวินิจฉัยคดีเที่ยงธรรมได้ ควรอนุญาตให้ผู้ได้รับเลือกตั้งสืบพยานตามที่ขอระบุนั้น จึงให้ย้อนสำนวนให้ศาลชั้นต้นสืบพยานผู้ได้รับเลือกตั้งจนสิ้นกระแสความแล้วทำความเห็นเสนอมาใหม่

ตามที่กล่าวมาแล้วหมายความว่า ในกรณีที่ศาลพิจารณาว่าการเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยชอบสมควรให้มีการเลือกตั้งใหม่นั้น ศาลต้องระงับมาก เพราะมีผลเป็นการทำลายการเลือกตั้งที่ได้ทำกันเสร็จแล้ว แต่สำหรับทำลายการเลือกตั้งที่ได้ทำกันเสร็จแล้วในแง่ผู้ร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นศาลไม่จำเป็นต้องระงับผลประโยชน์ให้ ดังจะเห็นได้จากคำสั่งศาลฎีกาที่ 56/2492 ในคดีนี้ผู้ยื่นคำร้องคัดค้านแล้วในวันนัดพิจารณาไม่มาศาลขาดนัดพิจารณา ต่อมาผู้ร้องได้ส่งมาร้องทางไปรษณีย์ไม่ปิดแสตมป์ฤชาอากรขอเลื่อนการพิจารณาต่อไป ศาลฎีกามีคำสั่งว่าคำร้องขอเลื่อนดังกล่าวไม่มีผลในคดี เพราะไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 69 เมื่อผู้ร้องในฐานะเป็นโจทก์ขาดนัดพิจารณาและผู้ถูกคัดค้านไม่ติดใจจะดำเนินคดีต่อไป กรณีก็เข้ามาตรา 201 จึงให้จำหน่าย

คดีเสียจากสารบบ⁶

นอกจากนี้ คำร้องคัดค้านการเลือกตั้งยังต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 172 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า "คำฟ้องต้องแสดงโดยแจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหาของโจทก์และคำขอบังคับ ทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาเช่นว่านั้น" ดังนั้น คำร้องคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะต้องชัดเจนไม่คลุมเครือ โดยผู้ร้องต้องแสดงว่าตนเป็นผู้มีสิทธิยื่นคำร้องโดยเป็นผู้เลือกตั้ง ผู้สมัคร หรือพรรคการเมืองซึ่งมีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น ซึ่งผู้ร้องเห็นว่าการเลือกตั้งที่มีการทุจริตคดโกงหรือมิได้เป็นไปโดยชอบ ถ้าผู้ร้องกล่าวถ้อยคำเคลือบคลุมศาลก็ต้องยกฟ้อง ซึ่งรายละเอียดของแนวคำสั่งศาลฎีกาเกี่ยวกับเรื่องนี้ จะได้กล่าวถึงต่อไปในส่วนของผลของการคัดค้านการเลือกตั้ง

สำหรับในต่างประเทศ เช่น ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน การร้องคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะต้องทำเป็นคำร้อง (Complaint) ยื่นต่อสภาผู้แทนราษฎร (Bundestag) เพื่อพิจารณาวินิจฉัย ซึ่งจะมีคณะกรรมการที่เรียกว่า The Election Validation Committee เป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ถ้าคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งถูกสภาผู้แทนราษฎรยกคำร้องผู้ร้องมีสิทธิดำเนินการยื่นเรื่องราวต่อศาลรัฐธรรมนูญของสหพันธ์รัฐ เพื่อให้พิจารณาวินิจฉัยโดยมีผู้เลือกตั้งสนับสนุน 100 เสียงขึ้นไป⁷ โดยมีระเบียบวิธีพิจารณาคดีคัดค้าน

⁶ หยุด แสงอุทัย, ชุมนุมกฎหมายเลือกตั้ง, หน้า 365 - 368.

⁷ Geoffery Hand, Jacques Georgel and Chirstoph Sasse, European Electoral System Handbook (London : Butterworths, 1979),

การเลือกตั้งตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาเกี่ยวกับการเลือกตั้งฉบับประกาศใช้ลงวันที่ 12 มีนาคม ค.ศ. 1951 และกฎหมายว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ฉบับประกาศใช้ลงวันที่ 3 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1971^๑

ในประเทศอังกฤษ การร้องคัดค้านการเลือกตั้งจะต้องทำเป็นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง (Election Petition) ตามแบบฟอร์มที่กฎหมายกำหนด ระบุรายละเอียดที่ฟ้องลงนามโดยผู้ยื่นคำร้องคนหนึ่งหรือหลายคนแล้วแต่กรณี และต้องยื่นคำร้องนั้นต่อ The High Court in Kings Bench Division หรือ The Court of Session หรือ The Court of Northern Ireland in the King Bench Division ทั้งนี้แล้วแต่เขตเลือกตั้งที่เกี่ยวข้องนั้นจะอยู่ในอังกฤษ หรือเวลส์ หรือสกอตแลนด์ หรือไอร์แลนด์เหนือ โดยวิธีการยื่นคำร้องนั้นจะต้องยื่นต่อเจ้าหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด และเจ้าหน้าที่ดังกล่าวจะต้องส่งสำเนา 1 ชุด ไปให้แก่เจ้าหน้าที่เลือกตั้งของเขตเลือกตั้งที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้จัดพิมพ์ลงเป็นหลักฐานสำคัญของเขตเลือกตั้งนั้นต่อไป ผู้ได้รับเลือกตั้งที่ถูกร้องคัดค้านการเลือกตั้ง ถือเป็นผู้ต้องคำร้อง (Respondent) และถ้าคำร้องนั้นเป็นการกล่าวหาเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการเลือกตั้ง เจ้าหน้าที่ผู้นั้นก็เป็นผู้ต้องคำร้อง (Respondent) เช่นกัน^๒

นอกจากนี้ในเวลาที่ยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งหรือภายใน 3 วันนับจากวันยื่นคำร้อง ผู้ร้องคัดค้านจะต้องวางเงินประกันจำนวน 1,000 ปอนด์ สำหรับค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่ผู้ยื่นคำร้องจะต้องจ่ายให้แก่พยานหรือผู้ต้องคำร้อง และภายในกำหนด 5 วันนับจากวันที่ได้ยื่นคำร้อง ผู้ร้องจะต้องแจ้งการฟ้องร้องพร้อมส่งสำเนาคำร้องของตนไปให้แก่ผู้ต้องคำร้อง และภายในกำหนด 5 วันนับแต่วันที่ส่งสำเนาคำร้องพร้อมหนังสือแจ้งไปให้ผู้ต้อง

^๑ สฤทธร ลุคนธาทิรมย์ ณ พัทลุง, "ระบบการเลือกตั้งและรัฐสภาของเยอรมัน," รัฐสภาสาร 34 (ธันวาคม 2529) : 16.

^๒ The Representation of the People Act 1949 S.81.

คำร้องทราบ ผู้ต้องคำร้องมีสิทธิร้องคัดค้านว่าเงินประกันไม่เพียงพอและผู้ต้องคำร้องจะต้องวางเงินประกันเพิ่มเติมให้เพียงพอภายในกำหนดเวลาไม่เกิน 5 วัน ถ้าหากไม่มีการวางเงินประกันหรือไม่มีการวางเงินประกันเพิ่มเติมภายในกำหนดเวลาดังกล่าว กระบวนการพิจารณา คำร้องคัดค้านการเลือกตั้งเป็นอันสิ้นสุดลง¹⁰

ในประเทศฝรั่งเศส การร้องคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะต้องทำเป็นคำร้อง (La Requête) ยื่นต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ (Le Conseil - Constitutionnel) เพื่อพิจารณาวินิจฉัย โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นคำอุทธรณ์เนียมอากรต่าง ๆ และคำร้องจะต้องมีการลงลายมือชื่อผู้ร้อง ชื่อ นามสกุล ที่อยู่ และสถานภาพของผู้ร้องทุกคน (เป็นผู้เลือกตั้งหรือสมัครรับเลือกตั้ง) ชื่อ นามสกุลของผู้ได้รับเลือกตั้งที่ถูกคัดค้าน มูลเหตุในการร้องคัดค้านและรายละเอียดของเขตเลือกตั้งด้วย

การยื่นคำร้องผู้ยื่นจะต้องแนบเอกสารที่เกี่ยวข้องไปให้ครบถ้วนและยื่นต่อเลขาธิการคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ (Secrétariat Général du Conseil) หรือผู้ว่าราชการจังหวัด (Préfet) หรือผู้ปกครองอาณานิคม (Chef du Territoire)¹¹ กรณีที่เป็นการยื่นคำร้องต่อผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ปกครองอาณานิคม บุคคลดังกล่าวเมื่อได้รับคำร้องจะต้องแจ้งต่อเลขาธิการคณะตุลาการรัฐธรรมนูญและคอยตามผลการพิจารณา¹²

¹⁰The Representation of the People Act 1949 S.119.

¹¹François Luchaire, Le Conseil Constitutionnel (Paris Economica, 1980), p.302 - 303.

¹²Geoffery Hand, Jacques Georgel and Chirstoph Sasse, European Electoral System Handbook, p.116.

2. ระยะเวลาในการยื่นคำคัดค้าน

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 มาตรา 78 บัญญัติถึงระยะเวลาในการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งไว้สรุปได้ว่า กรณีที่เป็นการร้องคัดค้านจากมูลเหตุที่เป็นการกระทำอันฝ่าฝืนมาตรา 26 คือผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้ไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือกรณีตามมาตรา 51 คือเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนนหรือเจ้าหน้าที่คะแนนจงใจนับบัตรเลือกตั้งหรือคะแนนให้ผิดไปจากความจริง หรือกรณีตามมาตรา 52 คือเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนนหรือเจ้าหน้าที่คะแนน จงใจไม่ปฏิบัติหน้าที่หรือขัดขวางมิให้เป็นไปตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ทั้งสามกรณีดังกล่าวนี้ผู้ร้องคัดค้านการเลือกตั้งจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลภายใน 30 วัน นับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง

ส่วนกรณีที่เป็นกรรณการร้องคัดค้านจากมูลเหตุที่เป็นการกระทำการอันฝ่าฝืนมาตรา 32 คือ การฝ่าฝืนข้อจำกัดในจำนวนเงินค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง หรือมาตรา 34 คือ การฝ่าฝืนหน้าที่ในการยื่นรายการค่าใช้จ่ายของผู้สมัครต่อผู้ว่าราชการจังหวัด ทั้งสองกรณีนี้ผู้ร้องคัดค้านการเลือกตั้งจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลภายใน 120 วัน นับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง

ในประเทศอังกฤษ คำร้องคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะต้องยื่นภายใน 21 วันภายหลังจากที่ผลการเลือกตั้งส่งไปถึงราชเลขาธิการของอังกฤษหรือไอร์แลนด์เหนือ (The Clerk of the Crown or the Clerk of the Crown of the Northern Ireland) แล้วแต่กรณี และถ้าหากคำร้องนั้นระบุว่ามีการทุจริตคดโกงในการเลือกตั้งโดยมูลเหตุที่ว่ามีการให้เงินหรือรางวัล หรือสัญญาว่าจะให้เงินหรือรางวัล คำร้องคัดค้านการเลือกตั้งอาจยื่นได้ภายใน 28 วัน หลังจากวันที่ได้มีการจ่ายเงิน¹³

¹³The Representation of the People Act 1949 S.109.

ในประเทศฝรั่งเศส ตามรัฐกำหนด (L'Ordonnance) ประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 กำหนดว่า คำร้องคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องร้องภายใน 10 วันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง ถ้าไม่ยื่นภายในกำหนดเวลาดังกล่าวนี้ภายหลังจะมายื่นคำร้องคัดค้านอีกไม่ได้ เว้นแต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ซึ่งจากคำพิพากษาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญการกระทำบางอย่างเช่น การใช้บัตรปลอม การก่อความไม่สงบในการเลือกตั้ง ความผิดพลาดในการลงทะเบียนเลือกตั้ง การออกเสียงลงคะแนนโดยผู้ไม่มีสิทธิ ความผิดพลาดในการแบ่งเขตเลือกตั้ง เป็นต้น เหล่านี้ไม่ใช่เรื่องเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยจะร้องเกิน 10 วันไม่ได้ อย่างไรก็ตามมีความเห็นแย้งว่า การแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างเรื่องเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยไม่น่าจะเป็นเรื่องสำคัญ เพราะว่าการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภานั้น โดยหลักเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยทั้งหมด กฎเกณฑ์ทุกกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งมีเป้าหมายเพื่อที่จะปกป้องคุ้มครองผู้เลือกตั้งซึ่งหมายถึงประชาชนส่วนใหญ่ยิ่งเสียกว่าผู้สมัครรับเลือกตั้ง¹⁴

3. วิธีพิจารณา

คำร้องคัดค้านการเลือกตั้งเมื่อได้ยื่นต่อศาลจังหวัดหรือศาลแพ่ง (สำหรับกรุงเทพมหานคร) โดยยื่นต่อเจ้าพนักงานของศาลจังหวัดที่มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยในเขตนั้นแล้ว ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ พ.ศ. 2522 มาตรา 79 บัญญัติว่าเมื่อศาลจังหวัดหรือศาลแพ่งได้รับคำร้องคัดค้านแล้วให้ดำเนินการพิจารณาโดยไม่ชักช้าและให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ดังนั้น เมื่อศาลชั้นต้นได้ตรวจวิเคราะห์คำร้องคัดค้านการเลือกตั้งแล้วเป็นคำร้องที่เสียค่าธรรมเนียมโดยถูกต้องครบถ้วน และได้ยื่นต่อศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณา และเป็นคำร้องที่ไม่เคลือบคลุมโดยปฏิบัติถูกต้องตามมาตรา 67 และมาตรา 72 แห่งประมวล

¹⁴ François Luchaire, Le Conseil Constitutionnel,

กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแล้ว ศาลก็จะมีคำสั่งให้รับคำร้องนั้น เมื่อศาลได้รับคำร้องแล้ว ตามมาตรา 63 มิได้กำหนดให้ศาลปฏิบัติกรออกหมายนัดและส่งสำเนาแก่ผู้ใด หากศาลกระทำเช่นนั้น เป็นต้นว่าส่งหมายนัดและส่งสำเนาคำร้องไปยังผู้แทนราษฎรหรือผู้ว่าราชการจังหวัด อาจเกิดความเข้าใจผิดว่าถูกกล่าวหาเป็นจำเลยในคดีคัดค้านการเลือกตั้งโดยถูกบังคับตั้งแต่เริ่มแรกก็ได้ ทางที่ถูกต้องศาลชั้นต้นควรทำประกาศกำหนดวันนัดได้ล่วงหน้าไว้ในที่สาธารณะสถานต่าง ๆ ตามที่เห็นสมควร รวมทั้งลงโฆษณาในหนังสือพิมพ์รายวันหรือหนังสือพิมพ์ประจำท้องถิ่นด้วย เพื่อให้โอกาสผู้มีส่วนได้เสียทั่วไปมาคัดค้านคำร้องนั้น ๆ ได้ภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด หากไม่มีผู้ใดคัดค้านศาลชั้นต้นก็จะได้ดำเนินการพิจารณาสืบพยานของผู้ร้องต่อไปฝ่ายเดียวโดยมิชักช้า ตรงข้ามถ้ามีผู้คัดค้านศาลชั้นต้นต้องดำเนินคดีไปอย่างคดีมีข้อพิพาท โดยถือว่าผู้คัดค้านเข้ามาในฐานะเป็นคู่ความ ฝ่ายผู้ร้องอยู่ในฐานะเป็นโจทก์ ฝ่ายผู้คัดค้านก็เป็นจำเลย ประเด็นแห่งคดีก็เป็นไปตามข้อหาในคำร้องและคำแถลงคัดค้าน ซึ่งคู่ความอาจรับกันได้ในบางประเด็น อันจะทำให้ประหยัดเวลาในการนำสืบไปได้บ้าง¹⁵

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1088/2480 ผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งเป็นประธานกรรมการในเขตเลือกตั้งและผู้แทนราษฎรซึ่งได้รับเลือกตั้ง มีสิทธิยื่นคำร้องเข้ามาเป็นคู่ความได้

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ พ.ศ. 2522 มาตรา 79 บัญญัติให้ศาลชั้นต้นคือศาลจังหวัดหรือศาลแพ่งทำความเห็นและส่งสำนวนไปยังศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัย ดังนั้น ถ้าเป็นกรณีศาลชั้นต้นยังไม่รับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง ผู้ร้องต้องอุทธรณ์ฎีกาต่อไปเช่นเดียวกับคดีแพ่งธรรมดา เพราะกรณีดังกล่าวนี้ ไม่ใช่กรณีที่ศาลชั้นต้นจะต้องทำความเห็นและส่งสำนวนไปยังศาลฎีกา

¹⁵ เสถียร ลิมปิษเฐียร, "ปัญหาเกี่ยวกับคดีคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร," หน้า 33 - 34.

ในการทำความเข้าใจของศาลชั้นต้น ศาลชั้นต้นควรทำความเข้าใจในทำนองเดียวกับรูปคำพิพากษาหรือคำสั่งอนุโลมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 141 ข้อสำคัญควรปรากฏรายการแห่งคดีและเหตุผลแห่งคำวินิจฉัยคือ ชึ่งนำหน้าพยานหลักฐานว่าควรฟังสมฝ่ายใด ถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับฟังเคลือบคลุมก็ควรให้ความเห็นว่าเคลือบคลุมหรือไม่ หากข้อเท็จจริงฟังว่าการเลือกตั้งเป็นไปโดยมิชอบ ศาลชั้นต้นจะลงความเห็นว่าจะให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือไม่ด้วยก็ได้^{๑๕}

คำพิพากษาฎีกาที่ 92/2489 ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาว่า ศาลชั้นต้นควรอ่านความเห็นให้ผู้ร้องฟังก่อน ศาลฎีกาลังว่าความเห็นของศาลชั้นต้นไม่ใช่คำสั่งหรือคำบังคับ เป็นเพียงความเห็นเสนอต่อศาลฎีกา ไม่ต้องอ่านให้ผู้ร้องฟังก่อน

อำนาจวินิจฉัยชี้วินิจฉัยขาดคดีคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนี้เป็นอำนาจของศาลฎีกา ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ พ.ศ. 2522 แต่โดยวิธีปฏิบัติตั้งที่ได้กล่าวมาแล้ว ในการที่ศาลชั้นต้นทำสำนวนส่งศาลฎีกาย่อมมีความเห็นเสนอมาด้วย เพราะเป็นผู้สอบสวนพยานย่อมเล็งเห็นข้อเท็จจริงได้ดี ศาลฎีกาต้องฟังข้อเท็จจริงตามที่ได้ความในสำนวน ทั้งนี้เห็นจะเป็นด้วยเหตุผลที่สำคัญคือต้องการความรวดเร็ว แต่ถ้าศาลฎีกายังติดใจอยู่ ก็อาจยื่นให้ศาลชั้นต้น ทำสำนวนเพิ่มเติมและวินิจฉัยใหม่ได้

ในประเทศอังกฤษ คำร้องคัดค้านการเลือกตั้งจะต้องถูกพิจารณาพิพากษาโดยผู้พิพากษาจำนวน 2 นายประกอบกันเป็นองค์คณะเรียกว่าศาลเลือกตั้ง (Election Court) ศาลเลือกตั้งนี้มีอำนาจ สิทธิ และหน้าที่เช่นเดียวกับผู้พิพากษาของศาลสูง (High Court) สถานที่พิจารณาคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งจะต้องอยู่ภายในบริเวณเขตเลือกตั้งที่ได้มีการเลือกตั้งเกิดขึ้นนั้น เว้นแต่ กรณีที่ศาลสูง (High Court) พิจารณาแล้ว เห็นว่าภายใต้สภาวะการณ์บางอย่าง สมควรให้เปลี่ยนสถานที่พิจารณาคำร้อง ก็อาจกำหนดสถานที่ใหม่เพื่อ

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า 33 - 35.

ความสะดวกเหมาะสมในการพิจารณา ถ้าหากเขตเลือกตั้งตั้งกล่าวอยู่ในเขตมหานครลอนดอนทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วน การพิจารณาก็อาจกระทำกันในเขตมหานครลอนดอนได้ ทั้งนี้สุดแล้วแต่ศาลสูงจะกำหนด อย่างไรก็ตามศาลเลือกตั้งอาจจะขอเปลี่ยนสถานที่พิจารณาคำร้องจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งได้ แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายในเขตเลือกตั้งนั้น¹⁷

การพิจารณาคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง จะต้องพิจารณาโดยเปิดเผยในศาล โดยไม่มีคณะลูกขุน (Jury) และต้องประกาศกำหนดเวลาสถานที่เป็นการล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 14 วันก่อนวันพิจารณา ศาลเลือกตั้งอาจใช้ดุลพินิจเลื่อนการพิจารณาคำร้องออกไปได้ แต่จะต้องเป็นไปเพื่อความยุติธรรม และการพิจารณาคัดค้านการเลือกตั้งจะต้องดำเนินต่อไปถึงแม้ว่าผู้ต้องคำร้องจะยอมรับโดยการลาออกจากตำแหน่งหรืออยู่ในช่วงปิดสมัยประชุม¹⁸

บุคคลที่เป็นพยานในศาลเลือกตั้ง จะไม่ได้รับการยกเว้นการตอบคำถามที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หรือเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง โดยอ้างว่าคำตอบนั้นเป็นการกล่าวโทษตนเองหรือคู่สมรส หรือโดยอ้างเอกสิทธิ์ แต่ทั้งนี้พยานซึ่งตอบคำถามของศาลเลือกตั้งทั้งหมดตามความเป็นจริง จะได้รับความคุ้มครองจากศาลโดยศาลจะออกเป็นใบรับรองให้ และคำตอบของพยานต่อหน้าศาลเลือกตั้งจะไม่ได้รับอนุญาตให้นำไปเป็นพยานหลักฐานฟ้องร้องผู้ใด หรือคู่สมรส ไม่ว่าในคดีอาญาหรือคดีแพ่ง เว้นแต่กรณีที่ถูกกล่าวหาในคดีอาญาฐานเบี่ยงความเท็จ¹⁹

เมื่อศาลได้ดำเนินการพิจารณาจนได้ความแจ้งแล้ว ศาลเลือกตั้งจะสรุป (Conclusion) การพิจารณาคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง โดยจะต้องวินิจฉัยว่าสมาชิกที่ถูก

¹⁷ The Representation of the People Act 1949 S.110.

¹⁸ The Representation of the People Act 1949 S.122.

¹⁹ The Representation of the People Act 1949 S.123.

ร้องคัดค้านหรือบุคคลอื่นได้รับเลือกตั้งโดยถูกต้องหรือไม่ หรือวินิจฉัยว่าการเลือกตั้งนั้นเป็น
โมฆะหรือไม่ และจะต้องส่งหนังสือรับรองคำวินิจฉัยไปให้แก่ประธานสภาผู้แทนราษฎร
คำวินิจฉัยดังกล่าวนี้ถือเป็นที่สุด โดยมีบทบัญญัติไว้ว่า

(1) ถ้าหากผู้พิพากษาซึ่งประกอบเป็นศาลเลือกตั้งมีความเห็นแตกต่างกันว่า
การเลือกตั้งหรือผลการเลือกตั้งนั้นถูกต้องหรือไม่ จะต้องแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกันนั้น และ
ถือว่าสมาชิกผู้นั้นได้รับเลือกตั้งโดยถูกต้อง

(2) ถ้าหากผู้พิพากษาวินิจฉัยว่าสมาชิกผู้นั้นได้รับเลือกตั้งโดยไม่ถูกต้อง
แต่มีความเห็นในการวินิจฉัยต่างกัน จะต้องแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างนั้นไว้ และให้ถือว่า
การเลือกตั้งนั้นเป็นโมฆะ

ในกรณีที่มีการกล่าวหาว่ามีการทุจริต (Corrupt Practices) หรือการ
กระทำผิดกฎหมาย (Illegal Practices) ในการเลือกตั้ง นอกเหนือจากต้องส่งคำรับรอง
การวินิจฉัย (Certificate) ไปให้แก่ประธานสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ศาลเลือกตั้งจะต้อง
ทำรายงาน (Report) เสนอไปด้วยว่าการทุจริตหรือการกระทำที่ผิดกฎหมายในการเลือกตั้ง
นั้น มีเหตุผลพอที่จะเชื่อได้ว่าปรากฏจริงอย่างน้อยเพียงใด และศาลเลือกตั้งยังอาจที่จะเสนอ
รายงานพิเศษ (Special Report) ต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ
ที่เกิดขึ้นในระหว่างการพิจารณาคำร้องซึ่งศาลเห็นว่าควรจะแจ้งให้สภาผู้แทนราษฎรทราบด้วย
รายงานทุกชิ้นที่เสนอต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรจะต้องลงนามโดยผู้พิพากษา 2 นายของศาล
เลือกตั้ง และเมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้รับแจ้งจากประธานสภาเกี่ยวกับคำวินิจฉัย และรายงาน
ของศาลเลือกตั้งแล้ว จะต้องสั่งให้มีการบันทึกคำวินิจฉัยและรายงานนั้นในวารสารของสภา
และจะต้องสั่งการอันจำเป็นสำหรับที่จะยืนยันหรือเปลี่ยนแปลงผลการเลือกตั้งต่อไป หรือดำเนิน
การให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลเลือกตั้ง ทั้งนี้แล้วแต่สถานการณ์ และกรณีที่ศาลเลือกตั้ง
เสนอรายงานพิเศษสภาผู้แทนราษฎรก็อาจออกคำสั่งตามรายงานนั้นตามที่เห็นว่าเหมาะสม²⁰

²⁰The Representation of the People Act 1949 S.124.

ในประเทศฝรั่งเศส เวลาและสถานที่ในการพิจารณาตัดค้านการเลือกตั้งจะถูกกำหนดขึ้นภายใต้การควบคุมของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ และในช่วง 2 อาทิตย์แรกของเดือนตุลาคมในแต่ละปี คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะเลือก พนักงานผู้ช่วยผู้รับผิดชอบจำนวน (The Assistant Rapporteur) จำนวน 10 คน จากพนักงานผู้รับผิดชอบจำนวนของสภาที่ปรึกษาแห่งรัฐ (The Council of State หรือ Conseil d'Etat) และจาก The Referendary Councillor of the Court of Auditor พนักงานผู้ช่วยรับผิดชอบจำนวนนี้ไม่มีสิทธิออกเสียงในการพิจารณาตัด และในทันทีที่ได้รับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง ประธานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะทำการแต่งตั้ง พนักงานผู้รับผิดชอบจำนวน (The Rapporteur) คนหนึ่งโดยเลือกจากพนักงานผู้ช่วยผู้รับผิดชอบจำนวนทั้งหมด ซึ่งกลุ่มบุคคลดังกล่าวนี้จะทำการสอบสวนเรื่องราวที่อยู่ในความรับผิดชอบและจะนำเสนอต่อที่ประชุมคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ²¹

ในการวินิจฉัยชี้ขาดคดี คณะตุลาการรัฐธรรมนูญอาจทำการตัดสินคดีได้โดยไม่ต้องสอบสวนคำร้องนั้น ถ้าพิจารณาแล้วเห็นว่าคำร้องคัดค้านนั้นไม่สามารถที่จะยอมรับได้หรือปรากฏว่าไม่ทำให้ผลการเลือกตั้งเปลี่ยนแปลงไป และในกรณีที่จำเป็นคณะตุลาการรัฐธรรมนูญและคณะผู้ช่วยมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานและรายงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งมาเพื่อประกอบการพิจารณาได้²²

²¹ Geoffery Hand, Jacques Geogrgle and Chirstoph Sasse,

European Electoral System Handbook, p.115 - 117.

²² Ibid., p.117.

ผลของการคัดค้านการเลือกตั้ง

เมื่อศาลจังหวัดหรือศาลแห่งใดทำความเห็นและส่งสำนวนไปยังศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัยแล้ว ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ พ.ศ.2522 มาตรา 79 ให้อำนาจศาลฎีกาดังนี้

ถ้าเห็นว่าการเลือกตั้งหรือการที่ผู้ใดได้รับเลือกตั้งเป็นไปโดยมิชอบ สมควรจะให้มีการเลือกตั้งใหม่ ให้มีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งนั้นหรือเฉพาะแต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนใดที่ถูกคัดค้านในเขตเลือกตั้งตามคำร้องคัดค้านนั้นได้

ถ้าเห็นว่าการเลือกตั้งหรือการที่ผู้ใดได้รับเลือกตั้งเป็นไปโดยมิชอบหรือแม้มิชอบ แต่ไม่มีเหตุอันสมควรให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งนั้น หรือเฉพาะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ถูกคัดค้านในเขตเลือกตั้งนั้น ให้มีคำสั่งยกคำคัดค้านเสีย

ตามบทบัญญัติดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่ากฎหมายได้ให้อำนาจในการใช้ดุลพินิจแก่ศาลฎีกาที่จะวินิจฉัยว่าสมควรให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือไม่ เพราะกฎหมายไม่ได้ใช้ถ้อยคำตายตัวเป็นแต่ใช้คำกลาง ๆ ว่า "สมควรให้มีการเลือกตั้งใหม่" ซึ่งศาลฎีกาจะต้องวินิจฉัยเป็นคดี ๆ ไปว่าสมควรให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือไม่ ทั้งนี้เพราะการจะพิจารณาว่าการเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยชอบนั้นมีผลกระทบผลแห่งการเลือกตั้งด้วย โดยเหตุที่การเลือกตั้งครั้งหนึ่ง ๆ นั้นหมดเปลืองค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้ง เวลาของเจ้าหน้าที่และเวลาของราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งมิใช่เล็กน้อย และถ้าศาลฎีกาชี้ขาดว่าการเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยชอบก็มีผลเป็นการทำลายการเลือกตั้งที่ได้ทำไปแล้ว และทำให้ผู้ได้รับเลือกตั้งไปแล้วหมดสภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ฉะนั้นจึงไม่สมควรสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ในกรณีเล็กน้อย ซึ่งไม่กระทบกระเทือนผลแห่งการเลือกตั้งเลย เช่น มีผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสองคนปลอมตนไปลงคะแนนเสียงโดยอ้างว่าเป็นผู้อื่น เป็นต้น โดยเหตุนี้ศาลฎีกาได้วางหลักไว้โดยถูกต้องว่า จะสมควรให้มีการเลือกตั้งใหม่ต่อเมื่อการกระทำที่อ้างว่าทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยชอบนั้นเป็นการทำให้การเลือกตั้งแปรปรวนไป คือผลแห่งการเลือกตั้งจะเป็นอย่างอื่นถ้าหากจะ

มิได้มีการกระทำอันเป็นเหตุให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยชอบนั้น²³ และการร้องคัดค้าน การเลือกตั้งไม่เป็นเหตุให้สมาชิกภาพของการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกคัดค้าน ลื่นหลุดลง และหากศาลเพิกถอนการเลือกตั้งก็ไม่กระทบถึงกิจการใดที่สมาชิกผู้นั้นได้กระทำ ไปแล้ว สำหรับในกรณีดังกล่าวนี้ในต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน อังกฤษ และฝรั่งเศส ก็ได้ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติเช่นกันว่าการทุจริตคดโกงที่ถือเป็นมูลเหตุในการคัดค้านการเลือกตั้งให้ยกเลิกเพิกถอนการเลือกตั้งนั้น จะต้องมิมีผลกระทบถึงขนาดทำให้ ผลการเลือกตั้งเปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน และในประเทศฝรั่งเศสการร้องคัดค้านการเลือกตั้ง ไม่มีผลให้การดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกคัดค้านสะดุดหยุดลง จนกว่า คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะมีคำพิพากษาให้เพิกถอนการเลือกตั้ง และผลของการเพิกถอน การเลือกตั้งก็ไม่กระทบถึงการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ที่บุคคลนั้นได้กระทำไปแล้ว²⁴

โดยเหตุนี้จะเห็นได้ว่าความรวดเร็วในการพิจารณาคัดค้านการเลือกตั้ง จึงถือเป็นหัวใจที่สำคัญอีกประการหนึ่งนอกเหนือไปจากความมุ่งหวังที่จะให้การคัดค้านการเลือกตั้ง เป็นมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการควบคุมให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยบริสุทธิ์ยุติธรรมอย่าง แท้จริง สำหรับในประเทศไทยมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับคดีคัดค้านการเลือกตั้งแยก พิจารณาได้ดังต่อไปนี้

1. การสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่

นับตั้งแต่ได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นต้นมาในประเทศไทย ปราบกฏกรณีการคัดค้านการเลือกตั้งที่ศาลฎีกาได้มีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่อยู่ 4 คดีด้วยกันคือ

²³ หยุด แลงอูทัย, ขบวนการกฎหมายเลือกตั้ง, หน้า 344 - 345.

²⁴ Francois Luchaire, Le conseil Constitutionnel,

คำสั่งศาลฎีกาที่ 1260/2480 คดีนี้ผู้ร้องคัดค้านร้องต่อศาลแพ่งว่าผู้ถูกคัดค้านได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เพราะทำผิดต่อพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง โดยผู้ถูกคัดค้านได้ให้ทรัพย์สินและคำมั่นจะให้ทรัพย์สินแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งรวม 27 ราย ซึ่งได้ลงคะแนนให้ผู้ถูกคัดค้าน บางคนเป็นผู้ใหญ่บ้านและนักเลงมีชื่อเสียง นอกจากนี้ผู้ถูกคัดค้านยังได้ให้พรรคพวกของตนไปบอกให้ผู้อื่นอีก 4 ราย ให้ลงคะแนนเสียงให้แก่ตนและขู่กำชับมิให้ลงคะแนนให้ผู้อื่น ทั้งนี้โดยที่ผู้ร้องรวมทั้งผู้ถูกคัดค้านและผู้สมัครรับเลือกตั้งคนอื่น ๆ อีกหลายคนก็เป็นผู้สมัครเข้ารับเลือกตั้งในจังหวัดพระนครเขต 3 ศาลแพ่งได้สวนแล้วเสนอความเห็นสมควรให้มีการเลือกตั้งใหม่

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า คดีนี้ศาลแพ่งได้วินิจฉัยข้อเท็จจริงว่าได้มีการให้ทรัพย์สินและให้คำมั่นจะให้ทรัพย์สิน ทั้งมีการให้พวกพ้องมาลงคะแนนเสียงอีกด้วย ข้อเท็จจริงมีดังนี้ศาลฎีกาจะต้องฟังตาม ปัญหาว่าสมควรจะให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือไม่ ศาลฎีกาเห็นว่า คดีนี้ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ผู้ถูกคัดค้านได้ให้ทรัพย์สินแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งบางคนเพื่อให้ลงคะแนนให้ตน ซึ่งบางคนเป็นผู้ใหญ่บ้านบ้างเป็นนักเลงมีชื่อเสียง ตามเหตุผลธรรมดาทำให้การให้ทรัพย์สินและคำมั่นนั้นมีน้ำหนักทวีขึ้นที่ทำให้การเลือกตั้งแปรปรวนไป ส่วนข้อที่ผู้ได้รับเลือกตั้งโต้แย้งว่า ในเขตและหน่วยเลือกตั้งที่ผู้ได้รับเลือกตั้งให้ทรัพย์สินและคำมั่นนั้น ผู้ได้รับเลือกตั้งได้คะแนนเสียงน้อยกว่าผู้อื่นทุกหน่วย แต่ศาลฎีกาเห็นว่ามิได้เป็นเหตุผลลบล้างน้ำหนักแห่งการใช้ดุลยพินิจข้างต้น สำหรับข้อที่ว่า การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นส่วนของเจ้าหน้าที่ผู้จัดการเลือกตั้ง ไม่ใช่หมายความถึงการเลือกหรือไม่เลือกที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ทำไปโดยหวังผลล้นจ้างจากผู้ได้รับเลือกตั้ง ศาลฎีกาเห็นว่า การกระทำของผู้ได้รับเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยชอบสมควรให้มีการเลือกตั้งใหม่ตามที่ผู้ร้องขอมา

ข้อควรสังเกตมีว่า ที่ศาลฎีกาใช้คำว่า การที่ผู้ได้รับทรัพย์สินและคำมั่นเป็นผู้ใหญ่บ้านและนักเลงมีชื่อเสียง มีน้ำหนักที่จะทำให้การเลือกตั้งแปรปรวนไป ก็คงเป็นเพราะการเป็นผู้ใหญ่บ้านและ เป็นนักเลงมีชื่อเสียงไม่รู้จักกันเฉพาะผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตและหน่วยเลือกตั้งที่ผู้ใหญ่บ้านและนักเลงมีชื่อตั้งบ้านเรือนอยู่เท่านั้น แต่อาจมีผลแพร่ไปยังหน่วยเลือกตั้งอื่น ๆ โดยการกระทำของผู้ใหญ่บ้านหรือนักเลงมีชื่อนั้นอีกด้วย ฉะนั้น จึงอาจทำให้ผลการเลือกตั้ง

แปรปรวนไปได้ (อย่างไรก็ดีในการเลือกตั้งใหม่ปรากฏว่า ผู้ได้รับเลือกตั้งได้รับเลือกตั้งอีกครั้งหนึ่ง) ข้อที่ควรสังเกตอีกข้อหนึ่งก็คือ ปัญหาที่ว่า การเลือกตั้งชอบด้วยกฎหมายหรือไม่นั้น ศาลฎีกาเห็นว่า เป็นคนละปัญหากันกับการเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยชอบ กล่าวคือ ถ้าเจ้านักงานปฏิบัติการถูกต้องตามบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งและกฎกระทรวงก็ต้องถือว่าการเลือกตั้งชอบด้วยกฎหมายและเป็นเรื่องเกี่ยวกับเจ้านักงาน แต่การเลือกตั้งโดยชอบด้วยกฎหมายนั้น ถ้าหากมีการกระทำโดยทุจริตหรือผิดกฎหมายของเอกชนคนใดคนหนึ่ง เช่น ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ให้ทรัพย์สินแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อให้ลงคะแนนเสียงให้แก่ตน การเลือกตั้งนั้นก็ เป็นไปโดยมิชอบ ซึ่งถ้ามีผลถึงกับจะทำให้การเลือกตั้งแปรปรวนไปก็ต้องมีการเลือกตั้งใหม่²⁵

คำสั่งศาลฎีกาที่ 1534/2482 คดีนี้ปรากฏว่าได้เกิดเหตุการณ์ดังต่อไปนี้ขึ้น ในหน่วยเลือกตั้ง 2 ตำบลคือ มีราษฎรเข้าไปปิดบัตรในคูหาเดียวกันคูหาละ 2 คนบ้าง 3 คนบ้าง แต่เป็นบางขณะไม่ใช่ตลอดเวลาเลือกตั้ง ผู้ใหญ่บ้านได้แนะนำราษฎรบางคนให้ปิดบัตรหมายเลข 1 เป็นบางราย กรรมการตรวจคะแนนหน่วยเลือกตั้งตำบลหนึ่งได้แนะนำให้ราษฎรบางคนมาปิดบัตรหมายเลข 1 และกรรมการตรวจคะแนนเลือกตั้งตำบลหนึ่งเมาสุรา แย่งกรรมการอื่นขานบัตรไขว้เขวกันจนเป็นให้นับคะแนนผิดแต่ได้แก้ไขนับกันใหม่แล้ว

ศาลฎีกาเห็นว่า กรณีราษฎรเข้าไปปิดบัตรในคูหาเดียวกันคูหาละ 2 คนบ้าง 3 คนบ้างบางขณะ เป็นการฝ่าฝืนกฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง ข้อ 18 ส่วนกรณีผู้ใหญ่บ้านและกรรมการตรวจคะแนนได้แนะนำให้ราษฎรบางคนปิดบัตรหมายเลข 1 ย่อมทำให้ผลการเลือกตั้งเกิดผลแปรปรวนไปไม่มากนักน้อย ส่วนกรณีสุดท้าย เป็นการฝ่าฝืนกฎกระทรวง ข้อ 25 ศาลฎีกาเห็นว่า การเลือกตั้งรายนี้กรรมการบางคนกระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการเลือกตั้งอย่างร้ายแรง และเป็นการกระทำที่บังเกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนอื่น ๆ ผู้สมัครหมายเลข 1 จะว่าไม่รู้ก็ดูอะไรอยู่ และมีการช่วยเหลือกันในทางที่ประพฤติฝ่าฝืนกฎข้อบังคับการเลือกตั้งอย่างออกหน้าออกตา

²⁵ หยุต แสงอุทัย, ชุมนุมกฎหมายเลือกตั้ง, หน้า 346 - 347.

เป็นสิ่งที่ไม่ชอบอย่างยิ่ง การเลือกตั้งรายนี้คะแนนเสียงระหว่างหมายเลข 1 กับหมายเลข 2 ก็ต่างกันเพียงเล็กน้อย โดยหมายเลข 1 ได้ 12,727 คะแนน หมายเลข 2 ได้ 12,452 คะแนน ต่างกัน 275 คะแนน สมควรให้มีการเลือกตั้งใหม่

คำสั่งศาลฎีกาที่ 573 - 574/2500 ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่าการที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเข้าในคดี ก็โดยศาลสั่งให้เข้ามาโดยที่ผู้ว่าราชการจังหวัดอาจเป็นผู้มีส่วนได้เสียตามคำร้องของผู้ร้องอยู่ด้วย ชอบที่ศาลจะให้เข้ามาในคดีได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57(3) (ข) ผู้ว่าราชการจังหวัดจึงย่อมมีฐานะในคดีนี้ และมีสิทธิเสมือนถูกร้องคัดค้านด้วย ฉะนั้น การที่ผู้ว่าราชการจังหวัดโต้แย้งหรือคัดค้านคำร้องของผู้ร้องก็ดี แดงรับข้อเท็จจริงในคดีก็ดี ย่อมรับไว้พิจารณาหรือรับฟังได้ตามกฎหมาย

คดีคงมีข้อวินิจฉัยในประเด็นหาหรือพบเป็นปัญหากฎหมายว่า ผู้ซึ่งในขณะเดียวกันเป็นทั้งข้าราชการ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภท 2 มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยมิต้องออกจากตำแหน่งเสียก่อนได้หรือไม่เท่านั้น แล้วศาลจังหวัดเสนอความเห็นต่อศาลฎีกาว่า กรณีของพลโทประยูร ภมรมนตรี นี้มีลักษณะต้องตามข้อยกเว้นในวรรค (1) แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ พ.ศ.2499 มาตรา 21 เพราะคำว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในวรรคนั้น ไม่ได้จำกัดว่าจะต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทใด จึงย่อมต้องครอบคลุมทั่วไปทั้งประเภท 1 และประเภท 2 พลโทประยูรฯ เป็นสมาชิกประเภท 2 จึงมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งโดยไม่ต้องออกจากตำแหน่งราชการเสียก่อนได้ ควรยกคำร้องคัดค้านทั้งสองสำนวนเสีย

ศาลฎีกาเห็นว่าข้อคัดค้านของผู้ร้องที่ว่า ผู้ว่าราชการจังหวัดไม่มีอำนาจเข้ามาเป็นคู่ความในคดีนั้น ศาลฎีกาเห็นว่าตามกฎหมายผู้ว่าราชการจังหวัดมีหน้าที่เป็นผู้สอบสวนว่าผู้สมัครจะสมัครรับเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งได้หรือไม่ และเป็นผู้สั่งรับสมัครหรือสั่งไม่รับสมัคร ฉะนั้น การที่ผู้ร้องยื่นคำร้องคัดค้านว่าผู้สมัครนั้นไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งจึงเป็นการโต้แย้งการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ว่าฯ ผู้ว่าฯจึงมีส่วนได้เสียในผลแห่งคดี จึงมีสิทธิเข้ามาเป็นคู่ความได้

สำหรับปัญหาข้อกฎหมายตามข้อเท็จจริงที่คู่ความรับกันนั้น ข้อความในกฎหมายที่เกี่ยวข้องเรื่องนี้เป็น พระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ พ.ศ. 2499 มาตรา 21 มีว่า "ห้ามมิให้ข้าราชการ พนักงานเทศบาล หรือพนักงานสุขาภิบาล สมัครรับเลือกตั้ง เว้นแต่

- (1) ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นายกเทศมนตรีหรือเทศมนตรี
- (2) ได้ออกจากตำแหน่งเกินกว่าหกเดือนในวันสมัครรับเลือกตั้ง เว้นแต่ในกรณีที่มีการยุบสภาผู้แทนราษฎร หรือในกรณีที่มีการเลือกตั้งสมาชิกขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้สมัครรับเลือกตั้งได้เมื่อได้ออกจากตำแหน่งก่อนวันสมัครรับเลือกตั้ง หรือ
- (3) ผู้จำต้องรับราชการตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งมีใช้ทหารหรือตำรวจที่ต้องรับราชการตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหารหรือกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการฝึกวิชาทหาร"

ปัญหามีอยู่แต่เฉพาะว่า พลโทประยูรฯ มีตำแหน่งเป็นข้าราชการพลเรือนประจำการ อันเป็นลักษณะที่ต้องห้ามตามความในวรรคต้นของมาตรา 21 และในขณะเดียวกันก็เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นลักษณะที่ยกเว้นให้สมัครได้ ตามความใน (1) จะสมัครรับเลือกตั้งได้หรือไม่ ศาลฎีกาได้ประชุมใหญ่วินิจฉัยปัญหานี้แล้วเห็นว่า ข้อยกเว้นใน (1) นั้น เป็นข้อยกเว้นของคำว่าข้าราชการ พนักงานเทศบาลหรือพนักงานสุขาภิบาล ไม่ให้ตีความรวมไปถึงบุคคลที่มีตำแหน่งราชการเป็นข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นายกเทศมนตรีหรือเทศมนตรีด้วยเท่านั้น คำว่าข้าราชการไม่มีบทนิยามหรือคำจำกัดความไว้ในพระราชบัญญัตินี้ให้หมายความเพียงใด จะนำเอาบทนิยามในพระราชบัญญัติอื่นมาใช้ย่อมไม่สมควร ฉะนั้น เมื่อกฎหมายต้องการให้ผู้มีตำแหน่งหน้าที่ในทางราชการตำแหน่งใดบ้างสมัครรับเลือกตั้งได้ จึงได้เอามาพรรณนาเป็นข้อยกเว้นไว้ใน (1) นั้น ความหมายของบทบัญญัติดังกล่าวมีอยู่เพียงเท่านั้น ฉะนั้น ปรากฏที่บุคคลเป็นข้าราชการอย่างอื่นนอกจากที่บัญญัติไว้ใน (1) แล้ว บุคคลนั้นก็ยังมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 21 อันเป็นหลักใหญ่ และศาลไม่เห็นสมควรที่จะต้องกล่าวถึงเจตนารมณ์ในการห้ามข้าราชการสมัครรับเลือกตั้ง เมื่อรูปความเป็นดังนี้ ก็ชัดเจนว่าเมื่อข้าราชการประจำได้รับตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนประเภท 2 อยู่ด้วย ปรากฏที่ก็ยังมิขาดจากตำแหน่งข้าราชการประจำผู้นั้นก็ยังคงเป็นข้าราชการอันเป็นลักษณะ

ต้องห้ามตามหลักใหญ่ในมาตรา 21 การตีความด้วยทฤษฎีภาษานั้น จะต้องตีความในบทยกเว้น โดยเคร่งครัด

ศาลฎีกาเห็นว่า ตามด้วยบทมาตรา 21 ทั้งหมดมีทางที่จะตีความไปได้เพียงเท่านี้ ถ้ากฎหมายต้องการจะยกเว้นให้บุคคลผู้เป็นข้าราชการประจำอยู่แล้วและมีตำแหน่งเป็นข้าราชการการเมือง หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 ให้สมัครรับเลือกตั้งได้ ก็จะต้องมีข้อความบัญญัติไว้ในบทยกเว้นว่า "ข้าราชการผู้ใดมีตำแหน่งเป็นข้าราชการการเมือง หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ด้วยอีกตำแหน่งหนึ่ง ก็ให้คงสมัครรับเลือกตั้งได้เสมือนหนึ่งว่าข้าราชการผู้นั้นมีตำแหน่งแต่ข้าราชการการเมือง หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่เพียงตำแหน่งเดียวเท่านั้น" ศาลฎีกามีความเห็นดังนี้ จึงชี้ขาดว่าการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนฯ ในเขตจังหวัดนี้ เฉพาะตัวพลโทประยูร ภมรมนตรี ได้เป็นไปโดยมิชอบเพราะพลโทประยูรฯ ไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง สมควรให้มีการเลือกตั้งใหม่ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 61 แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ พ.ศ. 2499 ศาลฎีกาจึงให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตจังหวัดนี้ สำหรับสมาชิกสภาผู้แทนฯ 1 คน ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเสียค่าธรรมเนียมและค่าทนายความแทนผู้ร้องคัดค้านการเลือกตั้งจำนวนละ 100 บาทด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 239/2513 (ประชุมใหญ่) จังหวัดที่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนฯ ได้ 5 คน แม้การเลือกตั้งในบางหน่วยเป็นการไม่ชอบ แต่ถ้าจะเอาคะแนนของผู้ที่ได้รับเลือกตั้งในหน่วยนั้น ๆ ออกเสียทั้งหมด ก็ไม่ทำให้ผลการเลือกตั้งสำหรับ 4 แรก เปลี่ยนแปลงไปแล้ว ย่อมสมควรให้เลือกตั้งใหม่แทนคนที่ 5 แต่ผู้เดียว

2. การไม่สั่งให้เลือกตั้งใหม่หรือยกคำร้อง

สำหรับการร้องคัดค้านการเลือกตั้งที่ศาลฎีกาได้มีคำสั่งให้ยกคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งเท่าที่ค้นพบมีอยู่เป็นจำนวนมากโดยสาเหตุต่าง ๆ กัน ซึ่งในที่นี้จะขอแยกเป็น 3 กรณีด้วยกันคือ

- 2.1 กรณีที่ศาลเห็นว่าแม้การเลือกตั้งจะมีได้เป็นไปโดยชอบแต่ไม่มีผลทำให้การเลือกตั้งแปรปรวนไปจึงไม่สมควรให้มีการเลือกตั้งใหม่
- 2.2 กรณีคำร้องเคลือบคลุม
- 2.3 กรณีอื่น ๆ

ในบางกรณีอาจมีข้อพิพาทอยู่หลายประเด็น และในแต่ละประเด็นศาลได้มีคำสั่งยกคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งโดยอาศัยเหตุแตกต่างกันไป ซึ่งในคำสั่งหรือคำพิพากษาศาลฎีกาใดที่ผู้เขียนได้ยกมากล่าวไว้แล้วจะไม่กล่าวซ้ำอีก

2.1 กรณีที่ศาลเห็นว่าแม้การเลือกตั้งจะมีได้เป็นไปโดยชอบแต่ไม่มีผลทำให้การเลือกตั้งแปรปรวนไปจึงไม่สมควรให้มีการเลือกตั้งใหม่ ได้แก่

คำสั่งศาลฎีกาที่ 882/2480 ผู้ร้องเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับเครื่องหมายประจำตัวหมายเลข 9 ปรากฏว่าเจ้าพนักงานนิม့်บัตรสำหรับลงคะแนนผิดไปโดยเครื่องหมายเลข 9 อันเป็นเลขประจำตัวของผู้ร้องมีจุดนิม့်ไว้เพียง 8 จุด ซึ่งเป็นการผิดกฎกระทรวงมหาดไทย เป็นเหตุให้ผู้ร้องเสียสิทธิในการเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร คือผู้มีสิทธิออกเสียงบางคนอ่านหนังสือไม่เป็นจะหาเครื่องหมาย 9 จุดปิดในบัตรเลือกตั้งมิได้ แม้ผู้อ่านเลข 9 ได้ เมื่อได้นำเครื่องหมายเลขที่ 9 ซึ่งมี 8 จุดปิดลงในบัตรเลือกตั้ง คณะกรรมการตรวจคะแนนก็บันทึกบัตรนั้นว่าเป็นบัตรเสีย ทำให้ผู้ร้องไม่ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร จึงขอให้ศาลสั่งเพิกถอนการเลือกตั้ง ศาลฎีกาเห็นว่าเพียงเครื่องหมายประจำตัวของผู้ร้องผิดพลาดไป 10 ฉบับเศษ ซึ่งแม้จะไม่มี ความบกพร่องในเครื่องหมายดังกล่าวก็ไม่ทำให้ผลการเลือกตั้งเปลี่ยนแปลงไปได้ จึงให้ยกคำร้องของผู้ร้องเสีย

คำสั่งศาลฎีกาที่ 102/2481 กรณีปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีผู้สมัครรับเลือกตั้ง 12 คน เมื่อมีการประกาศผลการเลือกตั้ง อ. ผู้สมัครรับเลือกตั้งหมายเลข 10 ได้คะแนน 6870 มากที่สุดได้เป็นผู้แทนราษฎร ล. เป็นผู้สมัครหมายเลข 9 มีบัตรหมายเลข

9 แต่มี 8 จุดปะปนติดไปให้ผู้มีสิทธิลงคะแนนใช้ลงคะแนนด้วย แต่ไม่ปรากฏว่าจุดในบัตร เลข 9 ที่ขาดไปทางบัตรนั้นเป็นเพราะความผิดของผู้ใด น่าจะเกิดจากความผิดพลาดในการตีพิมพ์ และแม้จะเอาคะแนนของผู้สมัครหมายเลข 8 และหมายเลข 9 รวมกันก็ยังไม่เท่ากับคะแนนของ อ. ศาลฎีกามีคำสั่งว่าการผิดพลาดในเรื่องจุดบัตรลงคะแนนนี้เป็นไปโดยไม่มีใครทุจริต และมีจำนวนไม่เพียงพอที่จะทำให้ผลการเลือกตั้งเปลี่ยนแปลงได้ จึงเรียกไม่ได้ว่าการเลือกตั้งรายพิพาทเป็นไปโดยมิชอบอันสมควรให้มีการเลือกตั้งใหม่ จึงให้ยกคำร้อง

คำสั่งศาลฎีกาที่ 467/2488 ปรากฏข้อเท็จจริงว่าบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งฉบับที่กรรมการถือไว้กับฉบับที่ปิดประกาศไม่ตรงกัน ศาลฎีกาเห็นว่าบัญชีรายชื่อที่ปิดประกาศนั้น เมื่อไม่มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งร้องคัดค้านการผิดพลาดตามพ.ร.บ. เลือกตั้งมาตรา 35, 36 แล้ว ก็ต้องถือว่าเป็นไปโดยชอบ จะมาคัดค้านเมื่อการเลือกตั้งเสร็จสิ้นไปแล้วหาชอบไม่ ส่วนที่ว่าฉบับที่โฆษณากับฉบับที่กรรมการถือไว้ไม่ตรงกัน ก็ปรากฏว่าฉบับที่โฆษณาขาดหายไป ระหว่างปิดประกาศ ผู้ร้องมิได้แสดงว่าเป็นความผิดของผู้ทำบัญชีประกาศ และไม่ปรากฏว่าทำให้ผลการเลือกตั้งแปรปรวนไป

คำสั่งศาลฎีกาที่ 92/2489 ปรากฏว่าหน่วยลงคะแนนเลือกตั้งตำบลวัดขุ่นซึ่งอยู่ในเขต 1 จังหวัดสงขลามิได้มีการลงคะแนน โดยบัตรเลขหมายประจำตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งตั้งแต่เลข 1 ถึง 5 ได้ขาดหายไปเสียสิ้นเศษ กว่าจะหามาแทนได้ครบถ้วนก็เป็นเวลาบ่าย ผู้มาลงคะแนนได้กลับไปเสียมากแล้ว กรรมการจึงสั่งงดการลงคะแนน ผู้มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยนี้มี 1319 คน ส่วนหน่วยอื่น ๆ ในเขตนี้ได้มีการลงคะแนนเสร็จไปแล้วทุกหน่วย ปรากฏว่าผู้สมัครหมายเลข 1 ได้คะแนนมากที่สุด มากกว่าผู้สมัครคนอื่น ๆ อีก 9 คนกว่า 3000 คะแนน คณะกรรมการจังหวัดสงขลาเห็นว่าคะแนนในหน่วยลงคะแนนตำบลวัดขุ่น ไม่มีผลที่จะทำให้เกิดเปลี่ยนแปลงตัวผู้ได้รับการเลือกตั้งแต่ประการใด เพราะถึงแม้คนที่มิสิทธิลงคะแนนในหน่วยนั้นทั้งหมดลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครคนใดคนหนึ่งซึ่ง

ได้คะแนนถัดจากผู้ได้รับเลือกตั้งแต่ผู้เดียวก็ไม่ทำให้ผู้นั้นได้คะแนนท่วมถึงคะแนนของผู้ได้รับเลือกตั้ง²⁶

2.2 กรณีคำร้องเคลือบคลุม ได้แก่

คำสั่งศาลฎีกาที่ 1332/2480 ผู้ร้องร้องคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยกล่าวว่า อ.ผู้ได้รับเลือกตั้งให้ทรัพย์สินและให้คำมั่นว่าจะให้ทรัพย์สินแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง อ.คัดค้านว่าข้อกล่าวหาเลื่อนลอย อ.สัญญาจะให้ทรัพย์สินหรือให้ทรัพย์สินแก่ใครเมื่อใดวันใด เป็นการเคลือบคลุม ศาลฎีกาตัดสินว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 172 และมาตรา 1(3) คำร้องนี้ต้องแสดงทั้งข้อหาและข้ออ้าง คำร้องของผู้ร้องมีข้อหาแล้วว่า อ.สัญญาจะให้สินบนหรือให้สินบนแก่ผู้มีสิทธิออกเสียง แต่ส่วนข้ออ้างที่ว่า อ.ให้หรือสัญญาว่าจะให้สินบนแก่ใครนั้นผู้ร้องมิได้กล่าวถึง ทำให้ อ.ผู้ถูกกล่าวหาเสียเปรียบในเชิงคดีความย่อมเป็นคำร้องที่เคลือบคลุม แต่คำร้องเช่นนี้อาจขอแก้หรือเพิ่มเติมได้ แต่เรื่องนี้ผู้ร้องกลับยืนยันว่าตนไม่ต้องกล่าวก็ได้ ดังนั้นจึงเห็นฟ้องกลับศาลชั้นต้นให้ยกคำร้องเสีย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1450/2512 (ประชุมใหญ่) คดีนี้ศาลฎีกาพิจารณาเห็นว่าตามคำร้องตอนแรกได้อ้างอยู่แล้วว่า การเลือกตั้งผู้แทนราษฎรในจังหวัดเชียงรายซึ่งมีผู้สมัคร 40 คน และได้รับเลือกตั้ง 7 คน โดยผู้ร้องมิได้รับเลือกตั้งนั้น ได้มีการกระทำที่มีชอบด้วยกฎหมายทั้งด้านเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการเลือกตั้ง และกรรมการเลือกตั้งทุกหน่วย และได้บรรยายการกระทำที่มีชอบไว้ในคำร้องดังกล่าวแล้ว โดยมีคำขอบังคับให้มีการเลือกตั้งใหม่ เพราะเป็นการกระทำที่ผิดต่อพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ พ.ศ.2511 มาตรา 58 ซึ่งเป็นบทบัญญัติว่าด้วยเรื่องบัตรเลือกตั้งชนิดใดเป็นบัตรเสีย

²⁶ นอกจากนี้โปรดดู คำสั่งศาลฎีกาที่ 1217/2480, 1333/2480, 60/2481, 145/2481, 431/2482, 177/2501 ซึ่งวินิจฉัยไว้ในทำนองเดียวกัน.

ตามคำร้องข้อ 1 (2) ได้บรรยายว่า กรรมการตรวจคะแนนไม่ให้
 ความเป็นธรรมแก่ผู้ร้อง โดยนับบัตรที่มีแต่เลขไทยอย่างเดียวของผู้ร้องให้เป็นบัตรเสียแต่ของ
 ผู้สมัครคนอื่นนับให้เป็นบัตรดี ซึ่งหมายความว่าได้กระทำตามที่ทุกหน่วยเลือกตั้งตามคำร้องตอน
 แรก ศาลฎีกาเห็นว่าแม้จะมีได้บรรยายว่า การนับบัตรชนิดเดียวกันนี้ให้เป็นบัตรดีบัตรเสียมี
 จำนวนโดยประมาณเท่าใด ก็เพราะได้กระทำทุกหน่วยตามที่ผู้ร้องอ้าง ซึ่งเป็นการยากที่จะรู้
 จำนวนโดยประมาณได้ ข้อเท็จจริงไม่เหมือนกับกรณีตามคำสั่งศาลฎีกาที่ 717/2489 ศาลฎีกา
 จึงมีมติว่าคำร้องข้อนี้เพียงพอที่จะถือว่าไม่เคลือบคลุม ส่วนปัญหาว่าบัตรดังกล่าวจะเป็นบัตรดี
 หรือบัตรเสีย และจะถึงขนาดสมควรให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือไม่ยังไม่เป็นปัญหาที่จะวินิจฉัยใน
 ชั้นนี้ และตามคำร้องข้อ 1 (3) ศาลฎีกามีมติว่า เคลือบคลุมไม่ชอบที่จะรับไว้พิจารณา
 เพราะมิได้บรรยายว่าคะแนนที่ทางราชการประกาศกับคะแนนในบัญชี ผท. 18 ไม่ตรงกัน
 อย่างไร ที่ว่าทำให้ผลการรวมคะแนนผิดพลาดก็มีได้บรรยายว่าผิดพลาดอย่างไร และการรวม
 คะแนนของผู้ร้องผิดพลาดนั้นอาจผิดพลาดในทางที่ทำให้คะแนนของผู้ร้องมากขึ้นหรือน้อยลงก็ได้
 คำร้องที่ไม่แสดงข้อเท็จจริงในทางเดียวต้องถือว่าเคลือบคลุม

คำพิพากษาฎีกาที่ 2964/2522 คำร้องข้อ ก. ข. และ ค. นั้น ผู้ร้อง
 กล่าวแต่เพียงว่า ก. เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งในเขตอำเภอตำบลขุนทด และอำเภอ
 บักรงชัย ทำบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งใหม่โดยไม่ชอบ เป็นเหตุให้ผู้เลือกตั้งลงคะแนนเลือกตั้ง
 ไม่ได้ในเขตอำเภอตำบลขุนทดประมาณ 6,164 คน และในเขตอำเภอบักรงชัยประมาณ
 8,630 คน ข. เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนนและเจ้าหน้าที่
 คะแนนในเขตอำเภอปากช่องและอำเภอลี้ควีฝ่าฝืนกฎหมายอนุญาตให้ผู้เลือกตั้งซึ่งบัตรประจำ
 ตัวหมดอายุเกินกว่า 60 วันลงคะแนนเลือกตั้ง และ ค. กรรมการเลือกตั้งเขตอำเภอตำบล
 ขุนทดบอกและจูงใจผู้เลือกตั้งให้ลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งหมายเลข 10 และ 11
 ผู้ร้องมิได้บรรยายข้อเท็จจริงให้แจ้งชัดว่าเจ้าพนักงานคนใดเป็นผู้กระทำเช่นนั้น และได้
 กระทำการนั้นในหน่วยเลือกตั้งใด การที่ผู้ร้องกล่าวในคำร้องว่ามีการกระทำในเขตอำเภอ
 ตำบลขุนทด อำเภอบักรงชัย อำเภอปากช่อง และอำเภอลี้ควีนั้น มิได้หมายความว่ามีการกระ
 ทำในทุกหน่วยเลือกตั้งในแต่ละอำเภอนั้น และผู้ร้องมิได้บรรยายว่าได้มีการบอกและจูงใจผู้ใด
 ให้ลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครหมายเลข 10 และ 11 ส่วนคำร้องข้อ ง. นั้น ผู้ร้องกล่าวแต่

เพียงว่า นายประสาร ต่านกุล ใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งเกิน 350,000 บาท มิได้กล่าวถึงข้อเท็จจริงโดยแจ้งชัดว่านายประสาร ใช้จ่ายในกิจการใด พอที่จะให้ผู้คัดค้านเข้าใจว่า ค่าใช้จ่ายนั้นเป็นค่าใช้จ่ายในกิจการใด และเกี่ยวกับการเลือกตั้งหรือไม่ ดังนี้เห็นว่าคำร้องของผู้ร้องทุกข้อไม่แสดงโดยแจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหา และข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหานั้น จึงเป็นฟ้องเคลือบคลุม ไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 172

คำสั่งศาลฎีกาที่ 2410/2526 ที่ผู้ร้องอ้างเหตุคัดค้านในประการแรก ว่าคณะกรรมการตรวจคะแนนของหน่วยเลือกตั้งจำนวนหลายหน่วยของอำเภอชุมพวง ได้ตั้งใจไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ ได้อ่านบัตรเลือกตั้งผิดไปจากความจริง โดยอ่านบัตรดีของผู้ร้องให้เป็นบัตรเสีย อ่านบัตรเสียของผู้สมัครหมายเลขอื่นให้เป็นบัตรดีนั้น ศาลฎีกาเห็นว่าคำร้องของผู้ร้องในข้อนี้มีได้แสดงโดยแจ้งชัดว่ากรรมการตรวจคะแนนอ่านบัตรดีให้เป็นบัตรเสียชนิดไหน และอ่านบัตรเสียชนิดไหนให้เป็นบัตรดี บัตรเลือกตั้งที่เป็นบัตรเสียตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ พ.ศ.2522 มาตรา 37 ได้บัญญัติไว้ถึง 6 ประเภทด้วยกันคือ บัตรปลอม บัตรที่ทำเครื่องหมายเลือกตั้งเกินกว่าหนึ่งเครื่องหมาย.....ฯ เมื่อผู้ร้องกล่าวคลุม ๆ มาเช่นนั้น จึงไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 172 วรรคสอง

ที่ผู้ร้องอ้างเหตุคัดค้านในประการต่อไปว่า คณะกรรมการตรวจคะแนนทำรายงานการเลือกตั้งไม่ตรงกับความเป็นจริงนั้น ศาลฎีกาเห็นว่าคำร้องของผู้ร้องในข้อนี้ก็มิได้แสดงโดยแจ้งชัดว่ากรรมการคนใดที่หน่วยเลือกตั้งใดทำรายงานไม่ตรงกับความเป็นจริง และไม่ได้แสดงโดยแจ้งชัดว่ามีการกระทำอย่างไรที่เป็นรายงานการเลือกตั้งที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงและไม่ตรงกับความเป็นจริงอย่างไร คำร้องของผู้ร้องในข้อนี้จึงไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 172 วรรคสอง เช่นเดียวกัน

และที่ผู้ร้องอ้างเหตุคัดค้านในประการสุดท้ายว่า การกระทำของคณะกรรมการที่ได้กระทำไปคือ บัตรเลือกตั้งที่ผู้ใช้สิทธิเครื่องหมายเลข 10 ของผู้ร้องและหมายเลข 1 หรือหมายเลขอื่น คณะกรรมการผู้อ่านบัตรเลือกตั้งก็อ่านเป็นเบอร์ 1 กับเบอร์ 2 หรืออ่านบัตรเลือกตั้งเฉพาะเบอร์ 1 เบอร์เดียว หรืออ่านเฉพาะเบอร์อื่นเบอร์เดียวโดย

ไม่อ่านเบอร์ 10 ของผู้ร้องนั้น ศาลฎีกาเห็นว่า เป็นแต่กล่าววกตัวอย่างขึ้นมาลอย ๆ และขัดกับคำร้องในตอนต้นที่ว่าคณะกรรมการอ่านบัตรติของผู้ร้องให้เป็นบัตรเสีย อ่านบัตรเสียของผู้สมัครหมายเลขอื่นให้เป็นบัตรดี ทั้งไม่ได้แสดงโดยแจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหาว่ากรรมการผู้ใด และที่หน่วยเลือกตั้งใดได้กระทำเช่นนั้น และที่กรรมการไม่อ่านบัตรที่กาหมายเลข 10 ของผู้ร้องนั้น มีจำนวนประมาณเท่าใด และการไม่อ่านเช่นนั้นเป็นเหตุให้คะแนนของผู้ร้องน้อยกว่าความเป็นจริงประมาณเท่าใด หากน้อยกว่าความเป็นจริงเพียงเล็กน้อยก็ไม่เป็นเหตุที่จะให้มีการเลือกตั้งใหม่ คำร้องของผู้ร้องในข้อนี้จึงไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเช่นกัน จึงเป็นคำร้องที่เคลือบคลุม ให้ยกคำร้องของผู้ร้องเสีย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5899/2531 พิเคราะห์คำร้องของผู้ร้องโดยตลอดแล้ว ที่ผู้ร้องอ้างเหตุคัดค้านการเลือกตั้งประการแรกว่า กรรมการตรวจคะแนนลงคะแนนเอง ลงชื่อแทนผู้มีสิทธิลงคะแนนที่ไม่มาใช้สิทธิ ไม่จดหมายเลขกับสถานที่ออกบัตรประจำตัวประชาชนในบัญชีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และที่จดไว้ก็ไม่ตรงกับความจริง เป็นการฝ่าฝืนกฎกระทรวงออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ พ.ศ. 2522 นั้น เห็นว่าผู้ร้องมิได้แสดงโดยแจ้งชัดซึ่งข้อเท็จจริงอันเป็นสภาพแห่งข้อหาว่ากรรมการตรวจคะแนนคนใดของหน่วยเลือกตั้งที่เท่าใด ของอำเภอใด เป็นผู้กระทำเช่นนั้น กับได้ลงชื่อแทนผู้มีสิทธิลงคะแนนคนใด ของหน่วยเลือกตั้งที่เท่าใด ของอำเภอใด และจดไว้ไม่ตรงกับความจริงอย่างไร เช่นนี้จึงไม่อาจทราบได้ว่าเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนนหรือเจ้าหน้าที่คะแนนผู้ใดได้กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนกฎกระทรวงออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ พ.ศ. 2522 ตามที่ผู้ร้องกล่าวอ้าง จึงเป็นคำกล่าวอ้างลอย ๆ ไม่พอที่จะทำให้ผู้คัดค้านเข้าใจข้อหาได้ดี คำร้องส่วนนี้จึงเคลือบคลุม ไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 172

ที่ผู้ร้องอ้างเหตุคัดค้านประการต่อไปว่า การนับคะแนนของกรรมการทุกหน่วยเลือกตั้งไม่ตรงกับความจริงในบัตรเลือกตั้ง โดยอ่านบัตรเลือกตั้งหมายเลข 4 ของผู้ร้องเป็นหมายเลข 1 บ้าง หมายเลข 15 และหมายเลข 18 บ้าง ทำให้คะแนนของผู้ร้องลดลง คะแนนของผู้สมัครหมายเลข 1 หมายเลข 15 และหมายเลข 18 เพิ่มขึ้นจากความเป็นจริง เห็นว่าผู้ร้องมิได้ระบุโดยแจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหาว่า กรรมการคนใด ของหน่วยเลือกตั้ง

ที่เท่าใด ของอำเภอใด นับคะแนนไม่ตรงกับความจริง เพียงแต่กล่าวอ้างคลุม ๆ ทั่วทุกหน่วย เลือกตั้งเท่านั้น และข้อที่อ้างว่าการอ่านบัตรเลือกตั้งไม่ตรงกับความจริงนั้น ก็ได้บรรยายว่า ไม่ตรงกับความจริงมีจำนวนเท่าใด ทั้งการอ่านคะแนนเช่นนั้นเป็นเหตุให้คะแนนของผู้ร้องน้อยกว่าความเป็นจริงเท่าใด อันเป็นสาระสำคัญเพื่อให้ผู้คัดค้านเข้าใจข้อหาได้ดี คำร้องส่วนนี้ จึงเคลือบคลุม ไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 172 วรรคสอง

ที่ผู้ร้องอ้างเหตุคัดค้านประการที่สามว่า คณะกรรมการตรวจคะแนนทุกหน่วยเลือกตั้งกรอกคะแนนจากกระดานดำที่ได้ลงคะแนนจากการอ่านคะแนนตามบัตรเลือกตั้งลงในแบบรายงานแสดงการนับคะแนนไม่ตรงกับความเป็นจริง และไม่ตรงกับคะแนนที่อ่านได้ โดยลดคะแนนหมายเลข 4 ของผู้ร้องลง เพิ่มคะแนนให้แก่หมายเลข 1 หมายเลข 15 และหมายเลข 18 ทุกหน่วยเลือกตั้งนั้น เห็นว่าผู้ร้องมิได้บรรยายข้อเท็จจริงให้แจ้งชัดว่า กรรมการตรวจคะแนนคนใด ของหน่วยเลือกตั้งที่เท่าใด ของอำเภอใด เป็นผู้กรอกคะแนนไม่ตรงกับความเป็นจริง และที่ว่าไม่ตรงกับความเป็นจริงนั้น ผิดไปจากความจริงเท่าใด คะแนนของผู้ร้องถูกลดลงไปจำนวนเท่าใด คะแนนของผู้สมัครหมายเลข 1 หมายเลข 15 และหมายเลข 18 ถูกเพิ่มขึ้นจำนวนเท่าใด ผู้ร้องเพียงแต่กล่าวอ้างคลุม ๆ ทั่วทุกหน่วยเลือกตั้ง จึงเป็นคำกล่าวอ้างลอย ๆ ไม่น่าจะให้ผู้คัดค้านเข้าใจข้อหาได้ดี คำร้องข้อนี้จึงเคลือบคลุมเช่นเดียวกัน

และที่ผู้ร้องอ้างเหตุคัดค้านประการสุดท้ายว่า นายอำเภอพรหมนิราม ซึ่งมีหน้าที่รวมคะแนนจากรายงานแสดงผลของการนับคะแนน (แบบส.ส.4) ในอำเภอพรหมนิราม จากหน่วยเลือกตั้ง 78 หน่วย ได้รวมคะแนนของผู้ร้องผิดไปจากความจริงถึง 5,000 คะแนน นายอำเภอเมืองพิษณุโลก จากหน่วยเลือกตั้ง 123 หน่วย ได้รวมคะแนนของผู้ร้องผิดไปจากความจริงถึง 12,000 คะแนน นายอำเภอบางระกำ จากหน่วยเลือกตั้ง 52 หน่วย ได้รวมคะแนนของผู้ร้องผิดไปจากความจริงถึง 10,000 คะแนน และนายอำเภอบางกระทุ่ม จากหน่วยเลือกตั้ง 42 หน่วย ได้รวมคะแนนของผู้ร้องผิดไปจากความจริงถึง 10,000 คะแนน นั้น เห็นว่าข้อที่ผู้ร้องอ้างว่านายอำเภอดังกล่าวรวมคะแนนจากรายงานแสดงผลของการนับคะแนน (แบบส.ส.4) ผิดพลาดแต่ตามคำร้องมิได้บรรยายให้ชัดเจนว่า แต่ละหน่วย

เลือกตั้งในแต่ละอำเภอดังกล่าว ผู้ร้องได้คะแนนหน่วยเลือกตั้งละกี่คะแนน ได้คะแนนรวมเป็นจำนวนเท่าใด และคะแนนที่รวบรวมผิดพลาด ผิดไปจากความจริงหน่วยเลือกตั้งละกี่คะแนน คะแนนทั้งหมดผิดพลาดเป็นจำนวนเท่าใด สำหรับข้อที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่า นายอำเภอพรหมนิราม นายอำเภอเมืองพิษณุโลก นายอำเภอบางระกำ นายอำเภอบางกระทุ่ม ผู้มีหน้าที่รวมคะแนนจากรายงานแสดงผลของการนับคะแนน (แบบล.ส.4) ของผู้ร้องผิดไปจากความจริงถึง 5,000 คะแนน 12,000 คะแนน 10,000 คะแนน และ 10,000 คะแนน ตามลำดับ ก็เห็นได้ว่าตัวเลขจำนวนคะแนนที่กล่าวอ้างว่านายอำเภอดังกล่าวรวมคะแนนของผู้ร้องผิดพลาด เป็นตัวเลขจำนวนคะแนนเต็มทุกอำเภอ ล่อแสดงว่าเป็นการคาดคะเนเอาเอง มิใช่ตัวเลขจำนวนคะแนนที่รวมผิดพลาดโดยแท้จริง และเห็นได้ว่าเป็นการคำนวณคาดหมายเอาเองตามนัยที่กล่าวมาแล้ว เพียงเพื่อจะอ้างเป็นเหตุร้องคัดค้านและเพื่อให้ปรากฏในคำร้องเท่านั้น เมื่อผู้ร้องบรรยายแสดงจำนวนคะแนนที่นายอำเภอดังกล่าวรวมคะแนนผิดพลาดโดยประการที่น่าจะคิดคำนวณประมาณเอาเองเพื่อให้เห็นว่าได้บรรยายจำนวนคะแนนที่นายอำเภอดังกล่าวรวมคะแนนผิดพลาดเป็นเหตุให้ผู้ร้องเป็นฝ่ายเสียคะแนนในคำร้อง และหากศาลวินิจฉัยว่าคำร้องเช่นนี้เป็นคำร้องที่ชอบแล้ว ผลที่ตามมาคือผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดที่เพียงแต่ส่งผลการรวมคะแนนของนายอำเภอผู้มีหน้าที่รวมคะแนนจากรายงานแสดงผลการนับคะแนน ก็อาจยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งเพื่อให้ศาลทำหน้าที่รวมคะแนนจากรายงานแสดงผลการนับคะแนนให้ใหม่ทุกรายไป คำร้องของผู้ร้องข้อนี้จึงเลื่อนลอย เป็นคำร้องที่เคลือบคลุมเช่นเดียวกัน จึงไม่อาจรับคำร้องไว้พิจารณาได้ ให้อยกคำร้อง²⁷

²⁷ นอกจากนี้โปรดดูคำสั่งศาลฎีกาที่ 127/2489, 1193 - 1195/2518, 1181/2518, 2181/2522, 3077/2526, 3936/2529, 1808/2530, คำพิพากษาฎีกาที่ 717/2489, 623/2514 ซึ่งวินิจฉัยไว้ในทำนองเดียวกัน.

2.3 กรณีอื่น ๆ ได้แก่

คำสั่งศาลฎีกาที่ 446/2490 ปรากฏว่าศาลแพ่งได้ดำเนินการพิจารณาโดยสืบพยานฝ่ายผู้ร้องเสร็จ ในระหว่างนัดสืบพยานฝ่ายผู้ได้รับเลือกตั้ง ปรากฏว่าผู้ได้รับเลือกตั้งได้ขาดจากสมาชิกภาพแห่งสภาผู้แทนราษฎรไปแล้วด้วยการลาออก และได้มีพระราชกฤษฎีกาให้ดำเนินการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นแทนตำแหน่งที่ว่างลงแล้ว แต่ฝ่ายผู้ร้องแถลงยืนยันให้ศาลพิจารณาชี้ขาดประเด็นที่ว่า การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยชอบต่อไป ศาลแพ่งเห็นว่าประเด็นที่ว่าเป็นแต่เหตุที่จะพาไปสู่การวินิจฉัยว่า จะควรให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือไม่ หากใช่เป็นผลของคำขอให้บังคับคดีไม่ ผลของการบังคับคดีนี้มีได้ประการเดียวคือ ให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือไม่เท่านั้น ก็เมื่อมีกฎหมายขึ้นในระหว่างพิจารณาบังคับให้มีการเลือกตั้งใหม่แล้ว คดีก็ต้องเป็นอันยุติไปในตัว ควรสั่งจำหน่ายคดีเสีย ศาลฎีกาพร้อมกันประชุมใหญ่เห็นว่า การร้องคัดค้านการเลือกตั้งก็เพื่อให้ศาลฎีกาสั่งเลือกตั้งในเขตนั้นใหม่ แต่เรื่องนี้ได้มีพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งในเขตนั้นแล้ว ศาลจะไปชี้ขาดในประเด็นที่ว่า การเลือกตั้งจะเป็นไปโดยชอบหรือไม่ ก็ย่อมไม่มีผลในทางพิจารณาและไม่เป็นประโยชน์แก่คดีอย่างใด เพราะบัดนี้ได้มีการเลือกตั้งในเขตนั้นดังคำขอของผู้ร้องแล้ว ให้ยกคำร้อง

คำสั่งศาลฎีกาที่ 566/2500 ผู้ร้องร้องคัดค้านขอให้ศาลมีคำสั่งว่าการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดยอมรับรูปพิมพ์หรือรูปอย่างอื่นที่มีใช้ภาพถ่ายที่มีขนาดกว้างยาวตามที่กฎหมายกำหนดของผู้สมัคร และได้ประกาศรับสมัครไว้แล้วรวม 13 คน เป็นการขัดต่อพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ พ.ศ. 2499 เพราะมีความไม่เสมอภาคและได้เปรียบเทียบเปรียบเทียบในระหว่างผู้สมัครด้วยกัน จึงขอให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอนชื่อผู้สมัครเหล่านี้เสีย แต่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งยกคำร้องเนื่องจากคำร้องไม่เข้าเกณฑ์มาตรา 24, 32, 33, 60 แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ พ.ศ. 2499 ผู้ร้องไม่มีสิทธิยื่นคำร้อง เมื่อเสียหายอย่างใดก็ชอบที่จะไปดำเนินการให้ถูกต้องต่อไป ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเรื่องเช่นนี้ไม่ใช่หน้าที่ศาลฎีกาจะพึงวินิจฉัยในเบื้องต้น เพราะไม่เข้าอยู่ในมาตรา 61 แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ พ.ศ. 2499 ให้ยกคำร้อง

คำสั่งศาลฎีกาที่ 843 - 848/2500 ศาลมีอำนาจวินิจฉัยตีความรัฐธรรมนูญได้จะรอดคดีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2495 มาตรา 114 ก็ต่อเมื่อเห็นว่ากฎหมายขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญเท่านั้น ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ พ.ศ.2499 มาตรา 60 โจทก์มีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านต่อศาลซึ่งเขตเลือกตั้งนั้นตั้งอยู่ได้ และโจทก์ก็ได้ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง อันมีบทบัญญัติในมาตรา 55 แล้วว่าบุคคลใดจะต้องใช้สิทธิทางศาล บุคคลนั้นชอบที่จะเสนอคดีของตนต่อศาลส่วนแบ่งที่มีอำนาจ ข้อคัดฟ้องของจำเลยจึงตกไป

จำเลยที่ 1 คัดค้านว่าคำร้องของโจทก์ไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 172 เพราะโจทก์กล่าวอ้างเพียงว่าจำนวนผู้รับเลือกตั้งทั่วประเทศจะต้องมีจำนวนเพียง 123 คน ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 115 แต่สำหรับประเด็นกล่าวหาซึ่งโจทก์มีสิทธิจะร้องได้ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ พ.ศ.2499 มาตรา 60 ผู้ร้องหาได้อ้างไม่ว่าผู้รับเลือกตั้งในเขตจังหวัดพระนครมีเพียง 6 คนนั้น ได้อาศัยหลักและกฎหมายบทใด ข้อนี้ศาลฎีกาได้พิจารณาที่คำร้องของโจทก์แล้ว โจทก์อ้างรัฐธรรมนูญมาตรา 115 เป็นหลักและบรรยายข้อเท็จจริงที่ว่าเป็นการไม่ชอบประกอบว่า สภาผู้แทนราษฎรในสมัยก่อนการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2500 สมาชิกประเภทที่ 1 มีจำนวน 123 คน เฉพาะในเขตเลือกตั้งจังหวัดพระนครซึ่งจะตั้งได้เพียง 6 คนเท่าเดิม แต่ครั้งนี้ได้ทำการเลือกตั้งถึง 9 คน ดังนี้ ศาลฎีกาเห็นว่าคำร้องของโจทก์ได้แสดงโดยแจ้งชัดถึงสภาพแห่งข้อหาของโจทก์ทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหา นั้น เป็นการชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 172

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2475 แก้ไขเพิ่มเติม 2495 สมาชิกประเภทที่ 2 คือที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าแต่งตั้งไว้แล้ว 123 คนหรือที่ตั้งซ่อมเมื่อตายหรือลาออกเท่านั้น จะเพิ่มหรือลดจำนวนไม่ได้ แม้จำนวนสมาชิกประเภทที่ 1 จะมากขึ้นหรือน้อยลงตามจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงก็ตาม ศาลฎีกาโดยมติที่ประชุมใหญ่ชี้ขาดว่า การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2500 เป็นจำนวน 9 คน ในเขตเลือกตั้งจังหวัดพระนคร และจำนวน 3 คน ในเขตเลือกตั้งจังหวัดธนบุรีนั้น จำนวนสมาชิกที่เลือกตั้ง

มาถูกต้องตามเกณฑ์ที่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว มิได้ขัดต่อบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ จึงมีคำสั่งให้ยก คำร้องคัดค้านของโจทก์ทุกสำนวน ค่าธรรมเนียมและค่าทนายความทุกฝ่ายให้เป็นพับไป

คำสั่งศาลฎีกาที่ 387 - 388/2501 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเรื่องนี้โจทก์ ไม่ได้อ้างเหตุคัดค้านว่า จำเลยที่ 2 มิได้มีมารดาเป็นไทยและมีได้เกิดในประเทศไทย ฉะนั้น ไม่ว่าจะโดยพระราชบัญญัติสัญชาติฉบับใด จำเลยที่ 2 ย่อมได้สัญชาติไทยโดยการเกิด จริงอยู่ เดิมบิดาจำเลยที่ 2 มีสัญชาติจีน แต่เมื่อ พ.ศ.2496 บิดาจำเลยที่ 2 ได้รับอนุญาตให้แปลง สัญชาติมาเป็นไทยแล้ว และคงเป็นอยู่ตราบเท่าถึงเวลาที่จำเลยที่ 2 สมครเข้ารับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อนึ่ง หากจำเลยที่ 2 ประสงค์จะสละสัญชาติไทยเพื่อถือเอา สัญชาติของบิดาก็มีสิทธิจะทำได้ แต่จำเลยที่ 2 ก็มีได้ใช้สิทธิเช่นนั้น ทั้งนี้แสดงว่าจำเลยที่ 2 มีจิตใจมั่นคงในสัญชาติไทยของเขาอยู่ ศาลฎีกาเห็นว่าเมื่อการมีสัญชาติไทยของจำเลยที่ 2 เป็นไปโดยชอบกฎหมายด้วยประการดังกล่าวมานี้ จำเลยที่ 2 จึงไม่ขาดคุณสมบัติดังกล่าวของ โจทก์ มีคำสั่งให้ยกคำร้อง

คำสั่งศาลฎีกาที่ 724/2512 ศาลชั้นต้นทำความเห็นส่งสำนวนไปยัง ศาลฎีกาว่า เมื่อผู้ร้องร้องคัดค้านการเลือกตั้งว่าเป็นไปโดยมิชอบ สมควรให้มีการเลือกตั้ง ใหม่อย่างไร ก็เป็นหน้าที่ของผู้ร้องที่จะต้องนำสืบข้อเท็จจริงให้ปรากฏ แต่คดีนี้ผู้ร้องมิได้นำ สืบเลย เพียงแต่แถลงขอให้ศาลตรวจนับคะแนนและคะแนนเสียแล้ววินิจฉัยไปเลยดังนี้ เห็น ว่าบัตรเสียที่ปรากฏอยู่ในรายงานแสดงผลของการนับคะแนน (ผ.ท.18) นั้นเป็นบัตรเสียทั่วไปไม่ได้ระบุเฉพาะเจาะจงว่าเป็นบัตรเสียประเภทใด และบัตรเสียเหล่านี้ก็ไม่ได้แสดงว่า เกิดจากการทุจริตของเจ้าพนักงานหรือของบุคคลอื่นใดเลย ดังนี้ข้อเท็จจริงฟังไม่ได้ดังที่ผู้ร้อง ร้องคัดค้านการเลือกตั้งขึ้นมา เห็นควรยกคำร้อง

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ตามคำร้องของผู้ร้องนั้นเมื่อผู้ร้องไม่สืบพยาน ข้อ กล่าวหาในข้อ 2 เกี่ยวกับการกระทำของนาย.....ฯ ก็ฟังไม่ได้ ฉะนั้นจึงไม่มีข้อเท็จจริง ที่จะวินิจฉัย ข้อกล่าวหาข้อนี้จึงตกไป ส่วนข้อกล่าวหาตามข้อ 1 นั้น ผู้ร้องขอให้ศาลตรวจนับ คะแนนคัดคะแนนเสียที่ปรากฏในรายงานผลการนับคะแนน แล้วให้ศาลวินิจฉัยไปเลยว่า การ

เลือกตั้งเป็นไปโดยชอบหรือไม่ ศาลฎีกาได้ตรวจรายงานผลการนับคะแนนที่ผู้ร้องอ้างมาโดยตลอดแล้วปรากฏว่า ในรายงานผลการนับคะแนนทุกหน่วย ได้รายงานจำนวนผู้เลือกตั้งซึ่งปรากฏในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งจำนวน.....คนนั้น ได้มาแสดงตนขอรับบัตรเลือกตั้งเพื่อการลงคะแนนรวมทั้งสิ้น.....คน ได้ลงคะแนน.....คน ไม่ลงคะแนน.....คน เป็นบัตรเสีย.....บัตร บัตรเสียที่ได้ระบุจำนวนลงไว้นั้น ไม่ได้ระบุว่าเป็นบัตรเสียเพราะเหตุใด เท่าที่ปรากฏในรายงานดังกล่าวยังไม่สามารถที่จะฟังได้ว่า บัตรเสียเหล่านั้นความจริงเป็นบัตรดี หรือบัตรดีที่ระบุไว้นั้นความจริงเป็นบัตรเสีย ดังที่ผู้ร้องร้องคัดค้านมา เมื่อผู้ร้องไม่นำพยานเข้าสืบให้ได้ความตามคำร้องแล้ว ข้อเท็จจริงก็ฟังไม่ได้ตามที่ผู้ร้องคัดค้านมา จึงมีคำสั่งให้ยกคำร้องคัดค้านของผู้ร้องเสีย

คำสั่งศาลฎีกาที่ 1323/2512 คดีนี้ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าผู้ถูกคัดค้านเป็นบุคคลต่างด้าว แต่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนบุคคลต่างด้าวประกอบคำร้อง เพียงแต่ได้ยื่นคนพูดกันว่าผู้ถูกคัดค้านเป็นบุคคลต่างด้าวสัญชาติจีนเท่านั้น ยังไม่พอฟังว่าเป็นความจริงตามนั้นได้ตามหลักฐานทะเบียนโรงเรียนปรากฏว่า ผู้ถูกคัดค้านเกิด พ.ศ. 2483 แต่หลักฐานในทางทะเบียนทหารกองเกินปรากฏว่า ผู้ถูกคัดค้านเกิด พ.ศ. 2480 เมื่อผู้ปกครองของผู้ถูกคัดค้านไปฝากโรงเรียนยืนยันว่าได้แจ้งลดอายุลง 3 ปี เพื่อไม่ให้ถูกปรับตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา หลังจากลาออกจากโรงเรียนแล้ว ผู้ถูกคัดค้านจึงรู้วันเดือนปีเกิดที่แท้จริงคือวันที่ 21 ตุลาคม 2480 แต่นั้นมาก็ใช้วันเดือนปีเกิดที่แท้จริง เมื่อถึงกำหนดขึ้นทะเบียนทหารกองเกินก็ไปขึ้นทะเบียนทหารตามปกติ จึงไม่มีเหตุผลสงสัยว่าผู้ถูกคัดค้านเตรียมทำขึ้นไว้ก่อนแต่อย่างใด ฉะนั้น จะถือวันเดือนปีเกิดที่ปรากฏในโรงเรียนเป็นหลักฐานไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2812/2522 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ในเบื้องต้นเห็นสมควรวินิจฉัยปัญหาที่ว่า คำร้องของผู้ร้องทั้งสองชอบด้วยมาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ พ.ศ. 2522 หรือไม่เสียก่อน เพราะเป็นปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้ไม่มีคู่ความฝ่ายใดยกปัญหานี้ขึ้นกล่าวอ้างก็ตาม ทั้งนี้ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 142 (5), 247 และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ ดังกล่าวมาตรา 79 นิเคราะห์ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ พ.ศ. 2522

มาตรา 78 เห็นว่า การคัดค้านการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดเขตเลือกตั้งหนึ่ง บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวได้จำกัดประเภทของบุคคลผู้มีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านไว้ ได้แก่ผู้เลือกตั้ง ผู้สมัคร และพรรคการเมืองซึ่งมีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น โดยให้มีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านต่อศาลภายในระยะเวลาที่กำหนด ทั้งนี้ในกรณีที่เห็นว่าการเลือกตั้งหรือการที่บุคคลใดได้รับเลือกตั้งเป็นไปโดยมิชอบ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 26, 32, 34, 51 หรือมาตรา 52 ด้วย ซึ่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ มาตรา 26 บัญญัติว่า ห้ามมิให้ผู้ใดซึ่งรู้อยู่แล้วว่าตนไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเข้าสมัครรับเลือกตั้ง และการฝ่าฝืนมีโทษตามมาตรา 84 เมื่อพิจารณาคำร้องของผู้ร้องทั้งสองแล้ว คงมีใจความสำคัญเพียงว่า ในวันยื่นใบสมัครรับเลือกตั้ง นายชัย ชิดชอบ ผู้คัดค้านที่ 1 ผู้สมัครยังดำรงตำแหน่งกำนันตำบลอิสานและนายทะเบียนตำบลอิสาน เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 96 (7) ที่ว่าเป็นพนักงานของหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ ขอให้มีคำสั่งว่าการได้รับการเลือกตั้งเป็นไปโดยมิชอบและสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่เท่านั้น คำร้องมิได้แสดงโดยแจ้งชัดแห่งข้อหาว่า การที่นายชัย ชิดชอบ ผู้คัดค้านที่ 1 ได้รับการเลือกตั้งเป็นไปโดยมิชอบนั้นเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 26 ตามที่ระบุไว้ในมาตรา 78 อย่างไร กล่าวคือมิได้บรรยายข้อเท็จจริงว่า นายชัย ชิดชอบ ผู้คัดค้านที่ 1 ได้รู้แล้วว่าตนไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเพราะเป็นบุคคลต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 96 (7) แล้วยังเข้าสมัครรับเลือกตั้งอีก ฉะนั้น คำร้องของผู้ร้องทั้งสองซึ่งบรรยายอ้างถึงแต่คุณสมบัติของบุคคลที่ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแต่อย่างเดียว จึงเป็นคำร้องที่ไม่ชอบด้วยมาตรา 78 ไม่มีเหตุที่จะรับไว้เพื่อพิจารณาวินิจฉัย และมีคำสั่งว่าการที่นายชัย ชิดชอบ ผู้คัดค้านที่ 1 ได้รับการเลือกตั้งเป็นไปโดยมิชอบอันสมควรให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือไม่ตามมาตรา 79 แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ พ.ศ. 2522 นั้นแต่ประการใด คดีไม่จำต้องวินิจฉัยประเด็นอื่นต่อไป จึงมีคำสั่งยกคำร้องของผู้ร้องทั้งสอง

คำสั่งศาลฎีกาที่ 1817/2527 คดีนี้ศาลชั้นต้นทำความเข้าใจว่าควรยกคำร้องของผู้ร้อง ศาลฎีกาวินิจฉัยข้อกฎหมายว่า สำหรับปัญหาที่ว่าคำร้องของผู้ร้องไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 172 เพราะผู้ร้องลอกข้อความในบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งมีข้อความหลายตอน แต่ละตอนมีความ

หมายแตกต่างกัน โดยมีได้แสดงให้เห็นชัดแจ้งว่านายเกียรติชัยผู้คัดค้านไม่มีคุณสมบัติอย่างไรนั้น เห็นว่า การที่ผู้ร้องกล่าวในคำร้องว่านายเกียรติชัยผู้คัดค้านขาดคุณสมบัติเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยนำข้อความในมาตรา 19 (1) แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ พ.ศ.2522 แก้ไขโดยมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2523 มากกล่าวในคำร้องนั้น เป็นที่เข้าใจได้ว่า นายเกียรติชัยผู้คัดค้านมิใช่เป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติอย่างไรอย่างหนึ่งตามที่บัญญัติไว้ในบทกฎหมายดังกล่าว จึงเป็นคำร้องที่ชัดแจ้งชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 172 แล้ว

ส่วนปัญหาว่านายเกียรติชัยผู้คัดค้านเป็นผู้ขาดคุณสมบัติสมัครรับเลือกตั้งตามคำร้องหรือไม่นั้น ได้ความว่าหลังจากจบการศึกษาระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนจงเงิน ซึ่งปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนอนุตรวิทยาแล้ว นายเกียรติชัยได้เข้าเรียนกวดวิชาที่โรงเรียนวัดราชนาคาและสอบเทียบได้ชั้นมัธยมปีที่ 3 หลังจากนั้นได้เข้าเรียนที่โรงเรียนวัดสุทัศน์และสอบเทียบได้ชั้นมัธยมปีที่ 6 แม้ผู้คัดค้านจะไม่สามารถจะเรียนต่อในระดับเตรียมอุดมศึกษาได้ แต่นายสุวรรณ จันทร์สม รองอธิบดีกรมสามัญศึกษาของผู้ร้องก็เบิกความว่า ผู้สอบเทียบได้สายสามัญสามารถเข้าเรียนต่อในสายอาชีวะได้และไปเทียบความรู้ตามเอกสารหมาย ร.2 (ความจริงเป็น ล.2) สามารถเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยได้ ผู้ร้องเองก็เบิกความยอมรับว่านายเกียรติชัยผู้คัดค้านเรียนในโรงเรียนพาณิชย์การติดต่อกัน 3 ปี และสำเร็จการศึกษา จึงฟังได้ว่านายเกียรติชัยผู้คัดค้านเป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับชั้นปีที่ 3 อันเป็นชั้นสูงสุดของโรงเรียนพาณิชย์การพระนคร ดังปรากฏตามใบสุทธิเอกสารหมายเลข 3 ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการรับรองว่าความรู้ชั้นนี้เทียบได้ชั้นประโยคเตรียมอุดมศึกษา ดังปรากฏตามเอกสารหมาย ล.2 ดังนั้น จึงถือได้ว่านายเกียรติชัยผู้คัดค้านได้เข้าเรียนอยู่ในโรงเรียนหรือสถาบันอื่นในประเทศตามกำหนดเวลาโดยตลอด จนมีความรู้ตามที่กระทรวงศึกษาธิการเทียบเท่าหรือรับรองว่าเทียบได้ไม่ต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือตามแผนการศึกษาของชาติตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 19 (1) แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ นายเกียรติชัยผู้คัดค้าน จึงเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติสมัครรับเลือกตั้ง เป็นผู้แทนราษฎรได้ตามกฎหมาย และเมื่อวินิจฉัยดังนี้แล้ว ปัญหาที่ว่าคำขอบังคับของผู้ร้องไม่ชอบด้วยกฎหมายและขัดต่อรัฐธรรมนูญในเหตุต่าง ๆ หรือไม่นั้น จึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัย ให้ยกคำร้องของผู้ร้อง

คำสั่งศาลฎีกาที่ 998/2532 พรรคก้าวหน้าผู้ร้องที่ 1 และนายคมจิต สุขสวัสดิ์ ผู้ร้องที่ 2 ซึ่งเป็นสมาชิกพรรคก้าวหน้าและเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งซ่อมเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดยโสธรเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2530 ได้ยื่นคำร้องว่า นายวิสันต์ เดชเสน ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดพรรคชาติไทย ซึ่งได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดยโสธร ได้ร่วมกับจำليبเอกอนันต์ สุขสันต์ และนายบรรหาร ศิลปอาชา กระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ พ.ศ.2522 มาตรา 32 และ 35 ด้วยการให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นแก่ประชาชนชาวยโสธร เพื่อจูงใจให้ผู้เลือกตั้งลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแก่นายวิสันต์ เดชเสน ทั้งยังใช้เงินเพื่อการเลือกตั้งถึง 639,890 บาท ขอให้ศาลมีคำสั่งให้การเลือกตั้งซ่อมดังกล่าวเป็นโมฆะและมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ นายวิสันต์ เดชเสน และผู้ว่าราชการจังหวัดยโสธร ยื่นคำร้องคัดค้านว่าการเลือกตั้งชอบด้วยกฎหมาย ขอให้ยกคำร้องระหว่างไต่สวนคำร้องผู้ว่าราชการจังหวัดยโสธรยื่นคำร้องต่อศาลว่า เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2531 ได้มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร ให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 24 กรกฎาคม 2531 ไม่มีประโยชน์ที่จะไต่สวนคำร้องต่อไป ขอให้จำหน่ายคดี

ศาลฎีกาวินิจฉัยข้อกฎหมายว่า โดยที่ได้มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร และกำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป ในวันที่ 24 กรกฎาคม 2531 เช่นนี้ ที่ผู้ร้องทั้งสองขอให้ศาลมีคำสั่งให้การเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดยโสธรในวันที่ 13 กันยายน 2530 เป็นโมฆะและให้มีการเลือกตั้งใหม่ จึงเป็นกรณีที่ศาลฎีกาไม่สามารถสั่งให้ได้ ให้จำหน่ายคดีจากสารบบความ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1346/2532 ผู้ร้องขอให้ศาลมีคำสั่งว่า ตามที่ผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษประกาศว่านายประโกชน์ สภาวสุ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตเลือกตั้งที่ 2 เป็นการไม่ชอบ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดฯ ประกาศใหม่ว่า ผู้ร้องเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนฯ เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดศรีสะเกษ เป็นอันดับที่ 3 นั้น ผู้ร้องยอมไม่มีสิทธิร้องขอเช่นนั้นได้ เพราะตามคำร้องของผู้ร้องอ้างว่านายประโกชน์ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นอันดับที่ 3 ได้รับเลือกตั้งโดยมิชอบอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ พ.ศ.2522 นั้น ผู้ร้องคงมีสิทธิเพียงยื่นคำร้องคัดค้านเพื่อให้มีการ

เลือกตั้งใหม่ตามมาตรา 78 เท่านั้น ผู้ร้องซึ่งได้รับคะแนนเลือกตั้งเป็นอันดับที่ 4 ไม่มีสิทธิร้องขอให้ผู้ร้องเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งแทนนายประโกชน์แต่อย่างใด เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นเช่นนั้นได้ และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2521 มาตรา 89 และ 102 กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้ง และสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเริ่มแต่วันเลือกตั้ง และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ พ.ศ.2522 (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2529 มาตรา 6 บัญญัติไว้มีข้อความสำคัญว่า ผู้ที่จะได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนฯ จะต้องเป็นผู้สมัครของพรรคการเมืองซึ่งได้คะแนนมากที่สุด ในกรณีที่เขตเลือกตั้งใดมีสมาชิกสภาผู้แทนฯ ได้มากกว่าหนึ่งคน ให้ผู้สมัครของพรรคการเมืองซึ่งได้คะแนนมากตามลำดับลงมา เป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง เช่นนี้แสดงว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนฯ ย่อมมิได้แต่โดยการเลือกตั้ง ดังนั้นแม้ผู้ร้องจะอ้างเหตุประการอื่นอีกว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ยังได้แก้ไขเอกสาร ล.ส.4 (รายงานแสดงผลการนับคะแนน) และ ล.ส.5 (ประกาศผลการนับคะแนน) ที่ส่งไปจังหวัดให้ผิดไปจากความจริง โดยเอกสาร ล.ส.4 และล.ส.5 ที่ส่งไปนั้น มีจำนวนคะแนน และรายละเอียดไม่ตรงกับเอกสาร ล.ส.4 และล.ส.5 ที่มีอยู่ในหีบบัตรเลือกตั้ง ศาลก็ไม่อาจบังคับตามคำขอท้ายคำร้องของผู้ร้องได้แต่ประการใด ดังนั้น ผู้ร้องจึงไม่มีอำนาจร้องขอให้ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้ผู้ร้องเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนฯ จังหวัดศรีสะเกษ ในเขตเลือกตั้งที่ 2 เป็นลำดับที่ 3 ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2531 ไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยในขั้นนี้ว่า คำร้องของผู้ร้องเคลือบคลุมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 172 วรรคสอง หรือไม่ ด้วยเหตุคงได้วินิจฉัยมาแล้ว จึงไม่อาจรับคำร้องไว้พิจารณาได้ ให้ยกคำร้องของผู้ร้อง

บทวิเคราะห์เกี่ยวกับกระบวนการวินิจฉัยภาคตัดค้านการเลือกตั้ง

จากการที่พระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ พ.ศ.2522 บัญญัติให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลมในการพิจารณาภาคตัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยเหตุนี้คำร้องคัดค้านการเลือกตั้งจึงต้องชัดเจน ได้ใจความ หากเป็นคำร้องที่เคลือบคลุมศาลก็ไม่อาจรับไว้พิจารณาได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 172 วรรคสอง บัญญัติว่าคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งเคลือบคลุมหรือไม่นั้นศาลมีอำนาจยกขึ้น

พิจารณาได้เอง เพราะคดีร้องคัดค้านการเลือกตั้งมีผลกระทบต่อความมั่นคง จึงเป็นข้อกฎหมายอันเกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน²⁸

คำร้องคัดค้านการเลือกตั้งที่ศาลฎีกาสั่งให้ยกคำร้องเพราะเหตุเคลือบคลุมไม่ชัดเจนนี้มีอยู่มากมายดังที่ได้กล่าวมาแล้ว เช่น ผู้ร้องมิได้บรรยายข้อเท็จจริงให้แจ้งชัดว่าเจ้าพนักงานคนใดเป็นผู้ทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ชอบในหน่วยเลือกตั้งใด และมีได้บรรยายให้แจ้งชัดว่าผู้สมัครฯ ได้ใช้จ่ายเงินเกินจำนวน 350,000 บาท ในกิจการใด เกี่ยวกับการเลือกตั้งหรือไม่ จึงเป็นฟ้องเคลือบคลุม²⁹ คำร้องที่มีได้แสดงโดยแจ้งชัดซึ่งข้อเท็จจริงอันเป็นสภาพแห่งข้อหาว่าการจงใจนับบัตรเลือกตั้งหรือคะแนนในการเลือกตั้งให้ผิดไปจากความจริงนั้นได้ผิดไปจากความจริงด้วยวิธีใด ที่หน่วยเลือกตั้งใด เป็นจำนวนเท่าใด เป็นผลดีหรือผลร้ายแก่ผู้ร้องหรือผู้ได้รับเลือกตั้งหรือไม่เพียงใด เป็นการกล่าวอ้างลอย ๆ ไม่นอที่จะทำให้ผู้ได้รับเลือกตั้งเข้าใจข้อหาได้ดี คำร้องนี้จึงเคลือบคลุม³⁰ เป็นต้น

การที่ผู้ร้องคัดค้านการเลือกตั้งจะต้องบรรยายคำร้องให้ชัดเจน ปราศจากความคลุมเครือ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 172 วรรคสอง มิเช่นนั้นแล้วศาลก็จะสั่งยกคำร้องนั้นเสีย ในทางปฏิบัติสำหรับคดีร้องคัดค้านการเลือกตั้งเป็นไปด้วยความยากลำบากที่จะระบุลงไปให้แน่ชัดได้ เช่น ร้องว่ามีการทุจริตในการเลือกตั้งโดยกรรมการนับบัตรดีเป็นบัตรเสียหรือนับบัตรเสียเป็นบัตรดีเป็นจำนวนเท่าใดไม่ได้ระบุ³¹ หรือร้องว่ามีการทุจริตโดยกรรมการได้ช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วยการเขียนหมายเลขบัตรประจำตัวประชาชนของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ไม่มาใช้สิทธิเลือกตั้งลงในบัญชีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง แล้วใช้สิทธิกาบัตรลงคะแนน ยินยอมให้ผู้ซึ่งลงคะแนนไปแล้วกลับมาลงคะแนนโดยอ้างและลงคะแนนแทนผู้ไม่มาใช้

²⁸ คำสั่งศาลฎีกาที่ 2735/2526.

²⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 2964/2522.

³⁰ คำสั่งศาลฎีกาที่ 3936/2529.

³¹ คำสั่งศาลฎีกาที่ 2410/2526.

สิทธิ ผู้ร้องไม่ระบุหมายเลขบัตรประจำตัวประชาชนหมายเลขใด ของผู้ใด ที่หน่วยเลือกตั้งใด เป็นจำนวนมากน้อยเท่าใด ผู้ที่ได้ลงคะแนนไปแล้วและได้รับความยินยอมให้กลับมาลงคะแนนอีก ที่หน่วยเลือกตั้งใด เป็นจำนวนเท่าใด ผู้สมัครฯ ผู้ใดที่ได้คะแนนเกินไปจากการกระทำเช่นนี้ เป็นจำนวนเท่าใด^{๓๒} เป็นการยากที่จะระบุรายละเอียดทั้งหมดได้ เพราะกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ผู้ถูกระบุว่ามีพฤติกรรมร่วมมือทุจริตคดโกงย่อมต้องไม่เปิดเผยรายละเอียดที่จะทำให้ตัวเองต้องรับผิดชอบเป็นแน่

มีคำพิพากษาฎีกาอยู่ฉบับหนึ่งพร้อมหมายเหตุท้ายฎีกาของท่านศาลตราจารย์ ประภาศน์ อวยชัย ที่น่าสนใจเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวนี้คือ

คำพิพากษาฎีกาที่ 1450/2512 (ประชุมใหญ่) คดีนี้ศาลฎีกาพิจารณาเห็นว่าตามคำร้องตอนแรกได้อ้างอยู่แล้วว่าการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรในจังหวัดเชียงรายซึ่งมีผู้สมัคร 40 คน และได้รับเลือกตั้ง 7 คน โดยผู้ร้องมิได้รับเลือกตั้งนั้น ได้มีการกระทำที่มีชอบด้วยกฎหมายทั้งด้านเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการเลือกตั้งและกรรมการเลือกตั้งทุกหน่วย และได้บรรยายการกระทำที่มีชอบไว้ในคำร้องดังกล่าวแล้ว โดยมีคำขอบังคับให้มีการเลือกตั้งใหม่เพราะเป็นการกระทำที่ขัดต่อพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ พ.ศ. 2511 มาตรา 58 ซึ่งเป็นบทบัญญัติว่าด้วยเรื่องบัตรเลือกตั้งชนิดใดเป็นบัตรเสีย

ตามคำร้องข้อ 1(2) ได้บรรยายว่า กรรมการตรวจนับคะแนนไม่ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ร้อง โดยนับบัตรที่มีแต่เลขไทยอย่างเดียวของผู้ร้องให้เป็นบัตรเสีย แต่ของผู้สมัครคนอื่นนับให้เป็นบัตรดี ซึ่งหมายความว่าได้กระทำการนี้ทุกหน่วยเลือกตั้งตามคำร้องตอนแรก ศาลฎีกาเห็นว่า แม้จะมีได้บรรยายว่า การนับบัตรชนิดเดียวกันนี้ให้เป็นบัตรดีบัตรเสียมีจำนวนโดยประมาณเท่าใด ก็เพราะได้กระทำทุกหน่วยตามที่ผู้ร้องอ้าง ซึ่งเป็นการยากที่จะรู้จำนวนโดยประมาณได้ คำร้องข้อนี้เพียงพอที่จะถือว่าไม่เคลือบคลุม ส่วนปัญหาว่าบัตรดังกล่าวจะเป็น

^{๓๒} คำสั่งศาลฎีกาที่ 3936/2529.

บัตรดีหรือบัตรเล็ย และจะถึงขนาดสมควรให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือไม่ ยังไม่เป็นปัญหาที่จะวินิจฉัยในชั้นนี้

ตามคำร้องข้อ 1(3) ศาลฎีกามีมติว่า เคลือบคลุมไม่ชอบที่จะรับไว้พิจารณาเพราะมิได้บรรยายว่า คະແນທີ່ทางราชการประกาศกับคະແນในบัญชี ผท. 18 ไม่ตรงกันอย่างไร ที่ว่าการนับคະແນไม่ตรงต่อความจริงก็มีได้บรรยายว่า ความจริงและไม่จริงเป็นอย่างไร ที่ว่าทำให้ผลการรวมคະແນผิดพลาด ก็มีได้บรรยายว่าผิดพลาดอย่างไร และการรวมคະແນของผู้ร้องที่ผิดพลาดนั้น อาจผิดพลาดในทางที่ทำให้คະແນของผู้ร้องดีขึ้นหรือน้อยลงได้ทั้งสองทาง คำร้องที่ไม่แสดงข้อเท็จจริงในทางเดียวต้องถือว่าเคลือบคลุม

คำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ท่านศาลตรวจราชการประภาคน์ อวยชัย ได้หมายเหตุให้ข้อสังเกตไว้ว่า คำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นย่อมมีลักษณะเช่นเดียวกับคำฟ้องธรรมดาในคดีแพ่ง จึงต้องตกอยู่ในบังคับแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 172 วรรคสอง ที่ว่า คำฟ้องต้องแสดงโดยแจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหาของโจทก์และคำขอบังคับ ทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหา เช่นว่านั้น

การฟ้องคดีแพ่งนั้น กฎหมายไม่ได้บัญญัติบังคับว่าโจทก์จะต้องอ้างด้วยทฎหมายอย่างคดีอาญา เพียงแต่โจทก์บรรยายสภาพแห่งข้อหาแจ้งชัดพอที่จะทำให้จำเลยเข้าใจข้อหา และคำขอบังคับมาเท่านั้น ศาลก็รับฟังไว้พิจารณาได้ เพราะศาลมีอำนาจหน้าที่ในการที่จะนำด้วยทฎหมายมาปรับแก้ข้อเท็จจริงนั้น ๆ เอง

มีข้อนำคิดว่า ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2511 มาตรา 63 บัญญัติให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจว่าจะให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือไม่ ฉะนั้นจึงเป็นเรื่องที่จะต้องวินิจฉัยในชั้นพิจารณา ไม่ใช่ชั้นบรรยายฟ้อง ประกอบทั้งคดีนี้ก็เป็นเรื่องใช้สิทธิทางการเมืองของผู้ร้อง จึงน่าจะรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาทั้งหมด แต่โดยที่พระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ ดังกล่าว มาตรา 63 ได้บัญญัติให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลมด้วย ฉะนั้นเมื่อผู้ร้องบรรยายในข้อ 1(3) เคลือบคลุมเล็ยแล้ว ศาลก็ต้องยกคำร้องในข้อนี้เล็ย

นอกจากนี้การพิจารณาคัดค้านการเลือกตั้งของตุลาการรัฐธรรมนูญยังมีความไม่แน่นอนของกระบวนการพิจารณา (Les Inégalités de La Procédure) การที่กำหนดให้ภาระหน้าที่นำสืบตกอยู่กับผู้ร้อง โดยตุลาการรัฐธรรมนูญจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการค้นหาความจริง ทั้งยังวางหลักเกณฑ์ให้ผู้ร้องแสดงข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมากมายซึ่งในทางปฏิบัติเป็นการยากที่จะกระทำเช่นนั้นได้ ทั้งยังได้นำหลักการที่ว่า "จะมีการเพิกถอนการเลือกตั้งก็ต่อเมื่อมีการกระทำที่มีผลเป็นการทำลายความบริสุทธิ์ยุติธรรมในการเลือกตั้ง" (S'il est Établi qu'elle a Porté Atteinte à La Sincérité du Scrutin) มาเป็นหลักในการวินิจฉัยคดีทุกคดี ทั้งที่ความจริงแล้วพระราชบัญญัติการเลือกตั้งบัญญัติให้ใช้หลักนี้เฉพาะในมาตรา 66 เท่านั้น

จุดมุ่งหมายในการควบคุม ตุลาการรัฐธรรมนูญควรจะพิจารณาวินิจฉัยคดีโดยยึดหลักในเรื่องของศีลธรรม (La Moralité) อย่างเคร่งครัด แทนที่จะไปเน้นแต่เรื่องของความบริสุทธิ์ยุติธรรม (La Sincérité) ของการเลือกตั้งซึ่งการพิจารณาวินิจฉัยค่อนข้างขึ้นอยู่กับจิตใจ (Une Appréciation Subjective) และเป็นไปตามอำเภอใจ (Une Règle Arbitraire) ของตุลาการรัฐธรรมนูญ ซึ่งมักจะไม่ค่อยมีการยกเลิกเพิกถอนการเลือกตั้งเนื่องจากเหตุผลทางการเมือง (Politique) แทนที่จะยึดถือหลักกฎหมายอย่างเคร่งครัด และควรจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (L'Intérêt des Électeurs) ทุกคน ไม่ใช่กลายเป็นเรื่องเฉพาะระหว่างคู่ความ ยิ่งร้ายไปกว่านั้นตุลาการรัฐธรรมนูญยังได้วินิจฉัยคดีโดยยึดหลักถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน (La Réciprocité) โดยได้ยกคำร้องในคดีหนึ่งซึ่งทั้งผู้ร้องและผู้ถูกร้องต่างก็ทุจริตด้วยกัน ผลสุดท้ายก็เท่ากับเป็นการส่งเสริมให้มีการต่อสู้กันโดยใช้วิธีการที่ไม่ชอบทุกวิถีทาง (Un Coup Bas)³³

³³ François Luchaire, Le Constitutuonnel, p.347 - 355.

ส่วนในประเทศไทยนอกจากปัญหาที่ได้กล่าวข้างต้นแล้ว แนวทางการพิจารณาของศาลเกี่ยวกับคดีคัดค้านการเลือกตั้ง ศาลเห็นว่าคดีคัดค้านการเลือกตั้งนี้เป็นคดีแย้งดังจะเห็นได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาดังต่อไปนี้

คำสั่งศาลฎีกาที่ 897/2480 ในคดีนี้ ผู้ร้องร้องว่าผู้ได้รับเลือกตั้งได้ให้เงินและทรัพย์สินของและเลี้ยงสุรากแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และใช้เรือจ้างเรี่ยรนต์นำผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปยังหน่วยเลือกตั้งเพื่อลงคะแนนเสียง ศาลชั้นต้นมิได้ดำเนินการพิจารณาแต่ทำความเข้าใจว่าคำร้องนี้กล่าวโทษผู้ที่ได้รับเลือกตั้งให้เป็นผู้แทนฯ ว่ากระทำความผิดอาญาอย่างเดียว หาได้ร้องกล่าวว่า คณะกรรมการกระทำการเลือกตั้งที่เป็นไปโดยมิชอบซึ่งจะเพิกถอนการเลือกตั้งตามมาตรา 51 ไม่ควรรับไว้พิจารณา ศาลฎีกาได้มีคำสั่งว่า มาตรา 51 มิได้จำกัดหรือระบุลงไปว่าการกระทำอันเป็นเหตุให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยมิชอบนั้น จะต้องเป็นการกระทำของเจ้าพนักงานหรือของกรรมการเท่านั้น และมาตรานี้เป็นบททางแพ่ง ส่วนบททางอาญาเรื่องกำหนดโทษผู้กระทำความผิดเป็นคนละเรื่องกัน มาตรา 51 นี้หมายถึงการกระทำของบุคคลหนึ่งบุคคลใดที่ได้ทำให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยมิชอบดังเช่นที่ผู้ร้องอ้างมา ฉะนั้นที่ศาลชั้นต้นมิได้ดำเนินการพิจารณาตามมาตรา 52 นั้นไม่ชอบ จึงขอเสนอจำนวนให้ศาลชั้นต้นดำเนินการตามมาตรา 52 ต่อไป

คำสั่งศาลฎีกาที่ 431/2482 คดีนี้ปรากฏว่าผู้ได้รับเลือกตั้งได้ให้คำมั่นแก่ราษฎรว่า ถ้าได้เป็นผู้แทนแล้วจะออกเงินซื้อเสาให้ทางราชการแทนราษฎร และจัดเลี้ยงสุรารอาหารแก่กำนันผู้ใหญ่บ้านและราษฎร กับทั้งพูดจูงใจให้บุคคลออกเสียงเลือกตั้งให้แก่ตน แต่ได้กระทำความผิดสองตำบลเท่านั้น แต่ผลของการออกเสียงเลือกตั้งในสองตำบลนี้ แม้จะยกเอาคะแนนเสียงของผู้ได้รับเลือกตั้งไปให้ผู้ที่ได้คะแนนที่ 2 ทั้งหมด ผู้ได้รับเลือกตั้งก็ยังคงชื่อนั้นเอง การให้คำมั่นสัญญาและเลี้ยงสุรารอาหารก็ได้กระทำรวม ๆ กันไป ไม่เจาะจงบุคคลสำคัญอันจะก่อให้เกิดอิทธิพลแก่ทั่วเขตเลือกตั้งได้ อนึ่ง การกระทำอันเป็นผิดพระราชบัญญัติการเลือกตั้งนั้น เป็นคนละเรื่องกับการใช้ตลยพินิจในทางแพ่ง ว่าสมควรจะให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือไม่ ไม่ใช่ว่าพอทำผิดพระราชบัญญัติเลือกตั้งแล้วต้องมีการเลือกตั้งใหม่เสมอไป จึงให้ยกคำร้อง

คำพิพากษาฎีกาที่ 1131/2482 ข้อเท็จจริงฟังได้ว่าจำเลยได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรโดยได้คะแนนสูงสุด ได้มีผู้ร้องคัดค้านการเลือกตั้ง ในที่สุดศาลฎีกามีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ต่อมาในคดีนี้พนักงานอัยการได้เป็นโจทก์ฟ้องให้ลงโทษจำเลยตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2479 มาตรา 59 กับขอให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนด 8 ปี ศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า ข้อกฎหมายใดที่ไม่ได้ยกขึ้นโต้เถียงมาแต่ศาลชั้นต้น ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัยให้ ในคดีอาญาที่โจทก์ฟ้องทางอาญา ขอให้ลงโทษจำเลยฐานทำผิดพระราชบัญญัติการเลือกตั้งนั้น ไม่มีบทกฎหมายใดผูกพันให้ศาลฎีกาต้องถือข้อเท็จจริงตามคำชี้ขาดของศาลล่างเหมือนเช่นคดีที่ขอให้เพิกถอนการเลือกตั้ง และในการพิจารณาคดีอาญา ศาลจะยกเอาข้อเท็จจริงในคดีแย้งมาเป็นหลักสำคัญในการลงโทษจำเลยไม่ได้

เมื่อพิจารณาคำพิพากษาฎีกาทั้งสามฉบับนี้แล้ว เห็นได้ว่าศาลยุติธรรมของไทยซึ่งเป็นองค์กรวินิจฉัยชี้ขาดคดีคัดค้านการเลือกตั้ง ถือว่าคดีคัดค้านการเลือกตั้งเป็นคดีแย้ง และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ ในส่วนการร้องคัดค้านการเลือกตั้งเป็นบททางแย้ง การที่ศาลพิจารณาคดีคัดค้านการเลือกตั้งจึงเป็นการใช้ดุลพินิจทางแย้ง การร้องคัดค้านการเลือกตั้งเป็นสิทธิของเอกชนต่อเอกชนที่จะดำเนินการเมื่อเห็นว่ามี การทุจริตคดโกงเกิดขึ้น ซึ่งโดยความเคารพ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ และบทบัญญัติต่าง ๆ ที่มีอยู่ในกฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายมหาชน เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประชาชน หรือผลประโยชน์สาธารณะ มิใช่ของบุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยเฉพาะ

นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่น่าพิจารณาเพิ่มเติมอีกคือ ในประเทศฝรั่งเศสแต่เดิมนั้นองค์กรผู้ทำหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดคดีคัดค้านการเลือกตั้งคือสภานิติบัญญัติ จนกระทั่งสิ้นยุคสมัยสาธารณรัฐที่ 4 และสถาปนาสาธารณรัฐที่ 5 ขึ้นโดยรัฐธรรมนูญลงวันที่ 4 ตุลาคม 1958 จึงเปลี่ยนให้ตุลาการรัฐธรรมนูญ (Conseil Constitutionnel) เป็นผู้ทำหน้าที่วินิจฉัยการคัดค้านการเลือกตั้ง วิธีที่ฝรั่งเศสยึดเป็นหลักปฏิบัติคือ วิธีการตรวจสอบการได้รับมอบอำนาจ (Vérification des Pouvoirs) ซึ่งสภานิติบัญญัติแต่ละสภาจะต้องกระทำแก่สมาชิกทุกคน แม้ว่าการได้รับเลือกตั้งของเขาจะไม่มีผู้ใดร้องคัดค้านก็ดีและแม้แต่สมาชิกที่ได้ลาออกไปก็ดี ก็ยังจะต้องถูกตรวจสอบการได้รับมอบอำนาจนี้ด้วย เพราะเห็นว่าการที่สมาชิกคนหนึ่งรับซึ่ง

ลาออกเสียก่อนที่จะมีการตรวจสอบการได้รับมอบอำนาจนั้น ไม่ควรจะให้ทำได้ เพราะอาจจะเป็นการหลีกเลี่ยงบทบังคับ (Sanction) ของกฎหมายทางรัฐสภาซึ่งอย่างน้อยก็จะมีผลทางศีลธรรม ในการที่ต้องถูกแสดงว่าตนได้รับเลือกตั้งมาโดยไม่ถูกต้อง นอกจากนี้อาจจะมีผลเป็นการให้ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายอื่นอีก (เช่น ในกรณีที่มาชิกสภาคนนั้นถูกล้างให้พ้นจากตำแหน่งในฐานะที่ให้สนับสนุนในการเลือกตั้งแล้ว เขาอาจจะถูกฟ้องศาลได้ และถ้าศาลสั่งลงโทษในเหตุเดียวกันแล้ว ก็จะไม่สามารถสมัครรับเลือกตั้งได้อีกต่อไปเป็นเวลาสองปี) วิธีการของฝรั่งเศสนั้นยังเดินไปไกลอีกคือ แม้ผู้ได้รับเลือกตั้งตายไปก่อนก็ดี ก็ยังจะต้องมีการตรวจสอบการได้รับมอบอำนาจอีก เพราะสภาจะไม่วินิจฉัยผู้ที่ได้รับเลือกตั้งแต่จะวินิจฉัยการเลือกตั้งนั่นเอง³⁴

ในประเทศอังกฤษ ก็ได้ยึดถือแนวความคิดอันนี้เป็นหลักปฏิบัติเช่นเดียวกันกล่าวคือ การพิจารณาคดีร้องคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะต้องดำเนินต่อไปถึงแม้ว่าผู้ต้องคำร้อง (Respondent) จะยอมรับโดยลาออกจากตำแหน่งหรืออยู่ระหว่างสมัยปิดประชุมก็ตาม³⁵ และโดยหลักแล้วผู้ร้องคัดค้านจะถอนคำร้องไม่ได้เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาลเลือกตั้ง (Election Court) หรือศาลสูงในคดีพิเศษ ทั้งนี้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด³⁶ การที่บุคคลใดตกลงหรือสัญญาหรือร่วมกันกระทำการเพื่อให้มีการถอนคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง โดยมีการจ่ายเงินหรือผลประโยชน์อื่นเป็นสิ่งตอบแทน หรือเพื่อแลกเปลี่ยนกับการถอนคำร้องคัดค้านในคดีอื่น ผู้กระทำผิดจะต้องได้รับโทษทางอาญาจำคุกไม่เกิน 2 เดือน หรือปรับไม่เกิน 200 ปอนด์ หรือทั้งจำทั้งปรับ³⁷

³⁴ไพโรจน์ ชัยนาม, สถาบันการเมือง และรัฐธรรมนูญของต่างประเทศกับระบบการปกครองของไทย (โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : กรุงเทพมหานคร, 2515), หน้า 61 - 62.

³⁵The Representation of the People Act 1949 S.122(3).

³⁶The Representation of the People Act 1949 S.127(1).

³⁷The Representation of the People Act 1949 S.129.

ในขณะที่ประเทศไทยมีแนวความคิดที่ตรงข้ามกับฝรั่งเศสและอังกฤษ ดังจะเห็นได้จากคำนิพากษาศฎีกาดังต่อไปนี้คือ

คำสั่งศาลฎีกาที่ 446/2490 ปรากฏว่าศาลแพ่งได้ดำเนินการพิจารณาโดยสืบพยานฝ่ายผู้ร้องเสร็จ ในระหว่างนัดสืบพยานฝ่ายผู้ได้รับเลือกตั้ง ปรากฏว่าผู้ได้รับเลือกตั้งได้ขาดจากสมาชิกภาพไปแล้วด้วยการลาออก และได้มีพระราชกฤษฎีกาให้ดำเนินการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นแทนตำแหน่งที่ว่างลงแล้ว แต่ฝ่ายผู้ร้องแถลงยืนยันให้ศาลพิจารณาชี้ขาดประเด็นที่ว่า การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยชอบต่อไป ศาลแพ่งเห็นว่าประเด็นที่ว่านี้เป็นแต่เหตุที่จะพาไปสู่การวินิจฉัยว่า จะควรให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือไม่ หากใช่เป็นผลของคำขอให้บังคับคดีไม่ผลของการบังคับคดีนี้มิได้ประการเดียวคือ ให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือไม่เท่านั้น ก็เมื่อมีกฎหมายขึ้นในระหว่างพิจารณาบังคับให้มีการเลือกตั้งใหม่แล้ว คดีก็ต้องเป็นอันยุติไปในตัว ควรสั่งจำหน่ายคดี ศาลฎีกาพร้อมกันประชุมใหญ่เห็นว่า การร้องคัดค้านการเลือกตั้งก็เพื่อให้ศาลฎีกาลงเลือกตั้งในเขตนั้นใหม่ แต่เรื่องนี้ได้มีพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งในเขตนั้นแล้วศาลจะไปชี้ขาดในประเด็นที่ว่า การเลือกตั้งครั้งก่อนจะเป็นไปโดยชอบหรือไม่ ก็ย่อมไม่มีผลในทางพิจารณาและไม่เป็นประโยชน์แก่คดีอย่างใด

คำสั่งศาลฎีกาที่ 998/2532 ผู้ร้องยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งขอให้ศาลมีคำสั่งให้การเลือกตั้งเป็นโมฆะและให้เลือกตั้งใหม่ ระหว่างไต่สวนคำร้อง ได้มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรให้มีการเลือกตั้งทั่วไป จึงเป็นกรณีศาลฎีกาไม่สามารถสั่งให้ได้ ให้จำหน่ายคดีจากสภารบความ

ที่ศาลได้ตัดสินพิพากษาเช่นนี้อาจเนื่องมาจากเห็นกันว่า ความผิดตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฯ นี้ เป็นความผิดตามกฎหมายที่มีลักษณะเป็นเพียงข้อห้าม หรือเป็นความผิดในลักษณะที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด (Mala Prohibita) เช่นเดียวกับความผิดตามพระราชบัญญัติจรรยาบรรณ พระราชบัญญัติการพนัน ฯลฯ ซึ่งผู้กระทำผิดหรือสังคมมิได้รู้ลึกว่าเป็นความผิดร้ายแรงอย่างเดียวกับอาชญากรรมอันเป็นความผิดในตัวเอง (Mala In Se) เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ความผิดฐานข่มขืน ฯลฯ ดังนั้น เมื่อมีการรับขังลาออกหรือมีการยุบสภา

ผู้แทนราษฎรศาลจึงเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาต่อไป เพราะการร้องคัดค้าน การเลือกตั้งก็เพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่เท่านั้น ซึ่งโดยความเคารพคำสั่งศาลฎีกาทั้งสองฉบับนี้ อาจเป็นช่องทางให้ผู้ทุจริตคดโกงในการเลือกตั้งและผู้ร้องคัดค้านการเลือกตั้งและมีแนวโน้มว่าตนเองจะแพ้คดีรีบชิงลาออกเสียก่อนที่ศาลจะตัดสิน ก็จะทำให้บุคคลผู้นั้นรอดพ้นจากการได้ ชื่อว่าเป็นผู้ที่ทุจริตคดโกงในการเลือกตั้ง ดังนั้นจึงน่าจะนำหลักการดังกล่าวข้างต้นของ ฝรั่งเศสและอังกฤษมาปรับใช้เพื่อป้องกันปัญหาดังกล่าวนี้

โดยสรุปแล้วในต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส หรือสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ต่างก็มีกระบวนการวินิจฉัยคดีคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเฉพาะแยกต่างหากจากคดีธรรมดาทั่วไป เพราะเหตุที่คดีคัดค้านการเลือกตั้ง มีลักษณะเฉพาะที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของมหาชน จึงต้องดำเนินการพิจารณาอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ได้ผลเป็นที่แน่ชัดว่าสมาชิกผู้ต้องคำร้องจะถูกเพิกถอนการเลือกตั้งหรือไม่ และหากเขามีความผิดจริงและสมควรที่จะดำเนินการเพิกถอนการเลือกตั้ง ก็จะได้รีบดำเนินการและจัดการเลือกตั้งขึ้นใหม่ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนส่วนใหญ่ แต่ถ้าวินิจฉัยแล้วเห็นว่าไม่มีเหตุอันสมควรที่จะยกเลิกเพิกถอนการเลือกตั้งสมาชิกผู้ถูกร้องคัดค้าน ก็จะได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนต่อไปอย่างเต็มที่โดยไม่ต้องกังวลแต่อย่างใด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย